

ONDERWIJS | ZORG | JEUGDHULP | KINDEROPVANG

MET ANDERE OGEN

DOEN MAGAZINE

DE BEWEGING NAAR EERLIJKE KANSEN VOOR IEDER KIND

OKTOBER 2025

PORTRET VAN
JURRE

**VAN VERBINDING
NAAR VERANDERING**

REFLECTEREN
EN VOORUIT-
KIJKEN

VAN LOKALE
PRAKTIJK NAAR
LANDELIJK BELEID

VERHALEN
UIT HET
WERKVELD

INHOUDSOPGAVE

INTERACTIEF

Reflecteren en vooruitkijken	5	Knelpunten signaleren en agenderen	42	Van praten naar doen	66
Woord vooraf		Hoe het werkt		Opbrengsten pilot 'Lerende Praktijken'	
Portret van Jurre	6	"Je kunt geen goede oplossing bedenken zonder ouders te betrekken"	46	Zeven jaar Met Andere Ogen	74
"We besloten te vechten als een leeuw voor de ontwikkelkansen van Jurre"		Interview Kathinka Bruinsma		In gesprek met en Vera Naber en René Peeters	
Samen in beweging	14	Goede voorbeelden landelijk onder de aandacht	52	Inspiratiebank	84
Van verbinding naar verandering		Inclusiever samenwerken met ouders en verzorgers	55	Om direct te downloaden: handige tools en handreikingen uit het netwerk	
Van lokale praktijk naar landelijk beleid	18	Behoeften uit het veld signaleren bij de bron	57	Partners en samenwerkingen	90
In gesprek met Barbara Janssens en Huub de Haan		De school als fundament	62	Denk mee, praat mee, doe mee!	94
De Verbindingsroute	32	Anja Verwoerd en Chaja Deen			
Een gezamenlijke koers richting duurzame systeemverandering					
Spelen zonder drempels	38				
Verbinding in de wijk met de Klauterkooi - Interview Inez van der Voet					

VERA
NABER

VOORWOORD

Reflecteren en vooruitkijken

Steeds vaker werken professionals, ouders, verzorgers en beleidsmakers niet meer langs elkaar heen, maar mét elkaar – in de klas, in de wijk en aan landelijke tafels. En dat is precies waar Met Andere Ogen voor staat: de praktijk en het beleid dicht bij elkaar brengen, zodat ieder kind optimale ontwikkelkansen krijgt.

Het is bijzonder te merken dat onze aanpak steeds zichtbaarder wordt en de praktijk zich gehoord voelt bij ons netwerk. Vooral door de manier waarop we het doen: samen met anderen. Met landelijke en regionale partners, met gemeenten, met onderwijs, zorg, jeugdhulp, kinderopvang en ouders & jongeren zelf. Zowel lokaal als landelijk proberen we sector-, organisatie- en domeinoverstijgend werken te stimuleren.

Het afgelopen halfjaar hebben we dat op veel plekken zien gebeuren: tijdens studiemiddagen, intervisies en webinars, maar ook aan beleidstafels en landelijke en regionale evenementen. Ontmoetingen die

laten zien hoeveel energie er vrijkomt als mensen hun ervaringen delen en samen zoeken naar oplossingen.

Een nieuwe stap dit jaar is onze rol voor de Verbindingsroute. Daar dragen we bij aan een lerende aanpak om de lessen uit de praktijk rechtstreeks in te brengen bij landelijke agenda's. We maken zichtbaar waar het schuurt en wat er werkt. Dat is spannend en waardevol, omdat we zo samen bouwen aan duurzame verandering.

Dit magazine geeft een inkijk in alles wat er in ons netwerk in beweging is. Verhalen uit de praktijk, inzichten uit pilots en bijeenkomsten, maar ook de signalen die we ophalen en verder brengen. Het laat zien dat we samen steeds beter weten hoe we de praktijk en het beleid dicht bij elkaar kunnen brengen. En daar zijn we trots op!

Vera Naber,
Netwerkregisseur Met Andere Ogen

VERHALEN UIT HET WERKVELD

“WE BESLOTEN TE VECHTEN ALS EEN LEEUEW VOOR DE ONTWIKKELKANSSEN VAN JURRE”

Jurre was zeven maanden toen zijn ouders het vermoeden kregen dat er iets aan de hand was. Hij ontwikkelde zich traag en was opvallend slap. Hij had veel last van reflux, waarbij de zure maaginhoud terugvloeit in de slokdarm, waardoor Jurre veel moest overgeven. Ook huilde en schreeuwde hij veel. Hij reageerde wel op speeltjes, maar deed geen moeite ze te pakken. Eerst maakten de artsen zich geen zorgen – het zou uiteindelijk wel goedkomen met Jurre, niet ieder kind ontwikkelt zich tenslotte in hetzelfde tempo. De ouders waren niet gerust. Vanuit hun werk hadden zij de nodige kennis van de gehandicaptenzorg en pedagogiek. Ze drongen aan op verder onderzoek. Een kinderarts stelde een chromosomenonderzoek voor. Toen Jurre elf maanden was, kwam de uitslag: hij heeft het Angelman Syndroom.

ANGELMAN SYNDROOM

Het Angelman Syndroom is een genetische aandoening waardoor er een stoornis ontstaat in de hersenontwikkeling. Dit leidt tot een verstandelijke beperking en ongewoon gedrag. Ook hebben de kinderen meestal epilepsie. Kinderen met het AS spreken niet of hooguit losse woorden. Ze hebben een stoornis in het bewegingspatroon waardoor ze houterig en schokkerig bewegen.

Bron: angelmansyndroom.nl

“Je moet het allemaal zelf uitzoeken”

De diagnose kwam binnen als een mokerslag. Ineens was er een volledig ander toekomstperspectief voor Jurre, en voor het gezin – Jurre is de middelste van drie kinderen, hij heeft nog een oudere broer en een jongere zus. De levensverwachting voor mensen met AS is normaal, maar Jurre zou zijn hele leven verzorging en medicatie nodig hebben. Tot zijn 18e zou hij zijn dagen in een orthopedagogisch dagcentrum moeten slijten, zonder structurele vorm van onderwijs. Dat wilden Jurre's ouders per se niet.

‘Wat ons het meest heeft verbijsterd, is dat er na de diagnose niemand is waar je terecht kunt voor hulp en informatie. Er is geen loket waar je aan kunt kloppen en waar ze je verder kunnen helpen. Je moet het allemaal zelf uitzoeken. We besloten te gaan vechten als een leeuw voor de ontwikkelkansen van Jurre.’

Opgroeien met andere kinderen

Jurre begon in de instroomgroep van een orthopedagogisch dagcentrum en ging daarnaast, met hulp van ambulante begeleiding, naar de peuterspeelzaal in zijn dorp. Die begeleiding hadden de ouders zelf geregeld via de WLZ-indicatie die ze voor Jurre vanaf zijn derde jaar voor elkaar hadden gekregen. ‘Jurre werd meteen opgenomen in het dorp. Ze kennen hem, en vinden hem daardoor niet ‘raar’. Zijn loopwagentje werd al snel Jurre's Mercedes genoemd.’

Zijn ouders zagen ook hoe belangrijk het is voor Jurre om op te groeien met andere

kinderen. Hij kan zich aan hen optrekken en hij leert wat sociaal wenselijk gedrag is. Ze wilden dan ook het liefst dat Jurre naar school ging zodra hij daar de leeftijd voor had. Jurre's vaste orthopedagoog zag dat niet zitten: hij zou nooit aan de voorwaarden kunnen voldoen om naar school te gaan. De school die gevestigd was in hetzelfde gebouw als het dagcentrum zag echter wel mogelijkheden. Er was net een nieuwe directeur die openstond voor kinderen als Jurre. Voorwaarde was dat de ouders een toelaatbaarheidsverklaring voor het gespecialiseerd onderwijs (TLV) zouden aanvragen. Een van Jurre's ouders zat inmiddels in de OPR (Ondersteuningsplanraad) van het samenwerkingsverband in de regio en wist dus precies hoe dat moest. Het samenwerkingsverband kende de TLV toe en Jurre's onderwijscarrière kon beginnen.

GA NET ZO LANG DOOR, TOT JE EEN PLEK HEBT GEVONDEN WAAR JE KIND TOT ZIJN RECHT KOMT. WEES WEL REALISTISCH, MAAR VERLIES NOOIT DE HOOP.

Iedereen wilde zijn buddy zijn

Er moesten nog wel de nodige hobbels worden genomen. Zo mag zorggeld niet worden ingezet voor onderwijs, en andersom. De gemeente stond er daarom niet achter dat Jurre naar school zou gaan. De school hield echter vol en maakte er een pilot van – onder die noemer kan veel. Er werd een klein groepje ingericht van vier à vijf zorgleerlingen dat gekoppeld was aan een reguliere onderbouwgroep. De kinderen in de zorggroep deden zoveel mogelijk mee met het ritme van de reguliere groep. Het werkte fantastisch, zowel voor de zorgleerlingen als voor de andere kinderen. Een van de bevlogen pedagogisch medewerkers van de zorggroep (zie kader) was zo enthousiast dat zij besloot als zij-instromer de Pabo te gaan doen.

Toen Jurre eenmaal 8 jaar was, werd het tijd voor de volgende stap. Een bovenbouwgroep was er nog niet, en Jurre dreigde terug te moeten naar het dagcentrum, zonder onderwijs. Opnieuw bracht de school uitkomst: de leerkracht van een SO-groep 8 was bereid om Jurre op te nemen in de groep. Drie jaar lang was Jurre daar het stralende middelpunt. Iedereen wilde zijn buddy zijn. 'Nog steeds worden we op straat wel eens nageroepen door kinderen van deze school: hé, Jurre!' vertellen zijn ouders. Vooral voor de sociale ontwikkeling van Jurre werkten deze jaren heel erg goed.

LEERKRACHT LIANNE HAGEN: "IK GUN IEDER KIND OUDERS ZOALS JURRE DIE HEEFT"

'De wens van Jurre's ouders was om hem meer sociale vaardigheden te leren (passend bij zijn ontwikkelingsniveau) door hem in aanraking te brengen met leeftijdsgenoten binnen het speciaal onderwijs. Vanuit de zorggroep is Jurre toen in een pilotgroep OnderwijsZorg geplaatst, waarbij hij met name meedeelde met de sociale activiteiten van de groep. Jurre en andere kinderen lieten een vooruitgang zien die we van tevoren niet hadden verwacht. Ik werkte destijds op de zorggroep en ben met Jurre meegegaan naar het speciaal onderwijs. Daar werd ik geïnspireerd om mijn Pabo-diploma te halen. Nu werk ik zelf als leerkracht binnen het SO.

'Tegen mensen uit het systeem die een samenwerking tussen onderwijs en zorg spannend vinden, zeg ik: kom eens kijken hoe het werkt. Natuurlijk gaat niet alles soepel. Je moet bijvoorbeeld goed bewaken dat alle leerlingen profiteren van de samenwerking en ook eerlijk zijn wanneer dit niet meer het geval is. Binnen ons Kindcentrum, waar meer van deze samenwerkingen rond inclusie bestaan, zie je een mooi effect op de andere kinderen: ze leren meer rekening te houden met elkaar.

'Voor een school is het beslist niet eenvoudig om kinderen als Jurre te integreren in het onderwijsprogramma. De samenwerking tussen ouders en school, die samen kijken naar wat mogelijk is, is cruciaal. Ik gun ieder kind ouders zoals Jurre die heeft, ouders die kritisch blijven meedenken om de ontwikkeling van hun kind zo optimaal mogelijk te stimuleren.'

JURRES BROER EN ZUS

Hoe is het voor de oudere broer (15) en jongere zus (10) om op te groeien met een broer als Jurre? Ze geven eerlijk toe: niet altijd even makkelijk. Jurre kan lomp zijn, en ineens beginnen te gillen, of kwijlen. Maar hij is ook enorm vrolijk. Als niemand meer lacht, schatert Jurre het vaak nog uit. Dat werkt aanstekelijk. Ook zijn behoefte aan een knuffel kunnen ze waarderen.

Als ze op vakantie gaan, zoals laatst een weekje naar Texel, is dat een hele onderneming. Jurre's eigen bed moet mee, en ook zijn speciale fiets, en loopwagen. Met een volgeladen aanhanger gaan ze dan op pad en iedereen helpt mee. Ze kunnen ook nooit echt ver weg op vakantie. Dat zou voor Jurre te ingewikkeld worden.

Waar ze een hekel aan hebben, is als ze op straat worden nagestaard. Ze begrijpen best dat je even kijkt, omdat Jurre geen gewone jongen is, maar hun oproep is: kijk dan ook meteen weer weg. Of begin een praatje en stel vragen als je iets weten wilt. Maar vooral: niet staren!

Om privacyredenen zijn in dit portret de namen van Jurre's ouders, broer en zus onbenoemd gebleven.

Scholen worden steeds huiveriger

Voor Jurre hebben de ouders er, vaak na heel veel strijd, voor kunnen zorgen dat hij naast zorg ook onderwijs kon krijgen, passend bij zijn eigen niveau en behoeften. Een van de ouders werkt inmiddels zelf als ambulant begeleider van kinderen als Jurre, en zij merkt dat het voor velen van hen steeds minder goed lukt. 'Scholen worden steeds huiveriger om kinderen in het autistische spectrum met gedragsproblemen op te nemen. Ze hebben er geen personeel voor, ze kunnen de extra inspanning niet opbrengen, zeggen ze. Het heeft ook met geld te maken: als je eenmaal een goede WLZ-indicatie hebt, lukt het al beter, omdat je als ouders dan zelf de nodige extra begeleiding kunt regelen.'

Hun advies aan ouders is om je niet te snel af te laten schepen. 'Ga net zo lang door, tot je een plek hebt gevonden waar je kind tot zijn recht komt. Wees wel realistisch, maar verlies nooit de hoop.' En hun advies aan de professionals: 'Probeer samen naar een oplossing te zoeken. Professionals hebben de neiging op de troon van hun expertise te gaan zitten en van daaruit voor de ouders te beslissen wat het beste is voor het kind. Scholen willen graag de regie, maar ze zouden die regie meer kunnen delen met de ouders. Wat hebben we van elkaar nodig om het zo te organiseren dat het werkt?'

Inmiddels heeft de nu 13-jarige Jurre een plek in een zorggroep op een VSO. De groep draait zijn eigen programma en doet waar het kan mee met de reguliere VSO-groep. Ook daar laat Jurre zich zien als een enorm sociale jongen, met behoefte aan contact en een stevige knuffel op zijn tijd. Als zijn ouders niet vanaf het begin zo hard hadden gevochten voor zijn rechten, was deze kant van Jurre veel lastiger tot ontwikkeling gekomen.

Fotografie Dieuwertje Bravenboer

SAMEN IN BEWEGING

VAN VERBINDING NAAR VERANDERING

De afgelopen jaren is Met Andere Ogen uitgegroeid via een programma en netwerk naar een beweging. Steeds meer partijen uit onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang weten elkaar via ons te vinden. In die ontwikkeling hebben we onze koers aangescherpt. Verbinding blijft daarin ons uitgangspunt. Tegelijk zetten we nu sterker in op het benutten van praktijkervaringen: ophalen wat er lokaal speelt en dat vertalen naar een gezamenlijke agenda voor verandering.

Met Andere Ogen heeft zich sinds de start als programma in 2019 ontwikkeld tot een open netwerkorganisatie: toegankelijk, verbindend, flexibel en transparant. Deze transformatie geeft professionals steeds meer ruimte om vanuit de praktijk samen te werken en invloed uit te oefenen op beleid. Een transformatie die in 2024 steeds meer vorm kreeg. Het netwerk stimuleert en verbindt lokale en regionale initiatieven en vormt daarmee een landelijke beweging, waarbij de praktijk de koers bepaalt.

Van inzicht naar impact: onze aanpak in de praktijk

Onze kracht: vanuit lokale en regionale verankering laten zien wat er in de praktijk goed gaat én wat niet. We inspireren en verbinden door verhalen en goede voorbeelden te delen via onze nieuwsupdate, website en LinkedIn, en door ontmoetingen te organiseren zoals bijeenkomsten, werksessies en Doen-Dagen.

Daar leren professionals, ouders, jongeren en bestuurders van elkaar en ontstaan nieuwe oplossingen.

Tegelijk halen we signalen en knelpunten actief op uit de praktijk en agenderen die bij bestuurders en beleidstafels, zodat er ook daadwerkelijk iets mee gebeurt. Met pilots als de Lerende Praktijken met Hogeschool Rotterdam, interviews om interprofessionele samenwerking te versterken en een ambassadeursnetwerk voor inclusieve samenwerking met ouders en verzorgers, zetten we stappen die lokaal verschil maken én landelijk doorwerken. Zo ontstaat een beweging die over de grenzen van systemen en organisaties heen kijkt en op grotere schaal verandering mogelijk maakt.

Samenwerken voor een sterke pedagogische basis

Met Andere Ogen richt zich op het ondersteunen van alle partijen die in en rondom onderwijs, jeugdhulp, zorg en kinderopvang werken aan een stevige pedagogische basis: een omgeving waarin kinderen zich gezien, gesteund en gestimuleerd voelen – thuis, op school en in de wijk. Die basis ontstaat alleen als professionals, ouders en verzorgers gelijkwaardig optrekken, aansluiten bij de volledige leefwereld van het kind en samen de verantwoordelijkheid te delen. Zo krijgen alle kinderen de ruimte om zich op hun eigen manier optimaal te ontwikkelen.

WAAR WE VOOR STAAN

Netwerk Met Andere Ogen zet zich in voor een samenleving waarin ieder kind zich optimaal kan ontwikkelen. We verbinden onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang in een domeinoverstijgende samenwerking waarin ouders, verzorgers en professionals gelijkwaardig optrekken. Vanuit vertrouwen in elkaars kennis, gedeelde verantwoordelijkheid en ruimte voor professionals bouwen we aan een sterke pedagogische basis. Dit doen we collectief, wijkgericht en contextgericht: we sluiten aan bij wat kinderen écht nodig hebben. Door praktijkervaringen actief te delen en te vertalen naar landelijk beleid, slaan we een brug tussen wat lokaal werkt en wat op bestuurlijk niveau noodzakelijk is. Dat vraagt om kijken met andere ogen: voorbij vaste patronen en open voor nieuwe perspectieven. Zo ontstaat een beweging die bijdraagt aan een sterkere samenleving waarin elk talent telt en iedereen tot bloei komt – met diversiteit als stuwende kracht.

Wijkgericht, contextgericht en collectief

Onze aanpak rust op drie onlosmakelijk verbonden uitgangspunten die samen zorgen voor een sterke pedagogische basis.

- **Wijkgericht werken:** Ondersteuning dichtbij huis, afgestemd op lokale behoeften en samenwerking in de wijk.
- **Contextgericht werken:** Actieve aansluiting bij de volledige leefwereld van kinderen: van gezin en school tot de sociale omgeving.
- **Collectief werken:** Gedeelde verantwoordelijkheid om een collectief aanbod van voorzieningen toegankelijk te maken voor alle kinderen – ongeacht hun achtergrond, situatie en ontwikkelbehoefte.

Krachtige en inclusieve samenwerking

We stimuleren de samenwerking die nodig is om alle kinderen de juiste ondersteuning te bieden, door alle partijen rondom het kind op een systematische manier met elkaar te verbinden. We maken daarom onderscheid tussen drie vormen van samenwerking.

- **Domeinoverstijgende samenwerking:** Bestuurders, beleidsmakers en professionals binnen onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang werken vanuit een gedeelde visie nauw samen, ondersteund door effectieve netwerkcoördinatie.
- **Samenwerking in de praktijk:** Professionals krijgen vertrouwen en ruimte om hun kennis optimaal in te zetten en te bundelen in het dagelijkse werk rondom het kind.
- **Inclusieve samenwerking met ouders en verzorgers:** Professionals trekken gelijkwaardig op met ouders en verzorgers in de ontwikkeling van hun kind.

Continu in beweging

Met Andere Ogen blijft zich ontwikkelen. Lokale ervaringen voeden landelijke inzichten en andersom. Door nieuwe verbindingen te leggen en nieuwe partners te betrekken, ontstaan steeds meer kansen om verder te bouwen aan een stevige pedagogische basis voor alle kinderen. Zo dragen we, stap voor stap en samen met het hele netwerk, bij aan de maatschappelijke opgave van een inclusieve samenleving.

VAN LOKALE PRAKTIJK NAAR LANDELIJK BELEID

IN GESPREK MET

BARBARA JANSSENS & HUUB DE HAAN

HUUB DE HAAN begon in het cluster 1-onderwijs voor visueel beperkte kinderen en werkte bij vrijwel alle aanbieders. Tegenwoordig is hij directeur-bestuurder van KC Borgele, een inclusief kindcentrum in Deventer, met regulier en speciaal onderwijs, opvang en zorg onder één dak.

BARBARA JANSSENS werkt al meer dan 25 jaar in het onderwijs en is sinds oktober 2024 programmaleider inclusief onderwijs bij OCW. Ze begon haar loopbaan in het speciaal onderwijs, werkte als gedragswetenschapper in de ambulante begeleiding en als combibaner: deels in de praktijk en deels gedetacheerd bij het ministerie van OCW.

“Inclusief onderwijs begint bij mensen die het gewoon durven”

ORGANISEER JE ONDERWIJS NIET OM DE UITZONDERING, MAAR OM DIVERSITEIT

Inclusief onderwijs is geen modewoord, maar een noodzakelijke beweging binnen de grotere opgave van een inclusieve samenleving. Een samenleving waarin kinderen met en zonder ondersteuningsbehoefte samen leren, zich ontwikkelen en volwaardig meedoen. Maar wat betekent dit in de praktijk? En hoe wordt deze ambitie op beleidsniveau vormgegeven? In dit interview gaan Barbara Janssens, programmaleider inclusief onderwijs bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), en Huub de Haan, directeur van KindCentrum Borgele in Deventer, met elkaar in gesprek. Over systeemdwang en speelruimte, over beleid en praktijk, en vooral: over wat er nú al mogelijk is als je anders durft te kijken. Wat is het verschil tussen passend en inclusief onderwijs?

Barbara: 'Er zijn veel overeenkomsten. Beide gaan uit van wat een kind nodig heeft en niet van wat een kind 'heeft'. Dus weg van het medische model, waarin een diagnose bepaalt of je ergens recht op hebt. En denken vanuit het sociaal model, waarbij je kijkt wat je in de context kunt veranderen om het kind weer tot ontwikkeling te brengen. Maar het fundamentele verschil is: bij passend onderwijs zoek je een plek die het best past bij het kind. Dat kan ook een school zijn ver van huis, tussen kinderen met een vergelijkbare ondersteuningsvraag. Inclusief onderwijs draait om een plek dichtbij huis, waar kinderen met en zonder ondersteuningsbehoefte van en met elkaar leren. De ondersteuning komt naar het kind toe, niet andersom.'

Huub: 'Inclusief onderwijs betekent: organiseren vanuit diversiteit, niet vanuit uitzonderingen. Wij zeggen: ieder kind is uniek, maar niemand is speciaal. We willen daarom ook stoppen met labels als regulier of speciaal onderwijs. We hebben gewoon onderwijs. Het begint met de vraag: hoe richt je je school in vanuit het besef dat verschillen de norm zijn?'

Waarom is deze omslag nodig, en waarom nu?

Barbara: 'In de afgelopen decennia is er met de beste bedoelingen beleid gemaakt dat leidde tot steeds meer differentiatie. Nederland heeft meer vormen van speciaal onderwijs dan welk ander land ook. Dat betekent dat we veel expertise hebben opgebouwd, maar het zorgt ook voor fragmentatie, hokjesdenken en soms zelfs uitsluiting. We zijn wereldkampioen maatwerk, maar zodra kinderen eenmaal gespecialiseerd onderwijs volgen, komen ze er lastig weer uit. Ze krijgen intensieve begeleiding tot hun zestiende of achttiende, maar zijn dan vaak niet goed voorbereid op samenleven. En kinderen zónder beperking hebben ook niet geleerd hoe ze zich tot hen kunnen verhouden. Ook de aansluiting op vervolgopleiding en arbeidsmarkt is vaak ingewikkeld voor leerlingen die gespecialiseerd onderwijs gevolgd hebben. Met inclusief onderwijs kunnen we dat patroon doorbreken en kunnen we ervoor zorgen dat kinderen met en zonder ondersteuningsbehoeften van en met elkaar leren en dezelfde kansen krijgen om zich ook na de middelbare school te blijven ontwikkelen.'

Huub: 'We hebben voorzieningen opgetuigd vanuit het idee dat kinderen vooral specialistische hulp nodig hebben, buiten het reguliere systeem. Maar daarmee leren ze niet hoe ze zich in de samenleving kunnen bewegen. En de samenleving leert niet omgaan met hen. Dat wrekt zich op de arbeidsmarkt, in het vervolgonderwijs, in de manier waarop we naar elkaar kijken. Op KC Borgele zien we dat kinderen van vier tot veertien jaar in een omgeving opgroeien waarin iedereen meedoet, met of zonder beperking. Ze leren dat het normaal is dat mensen verschillen. Dat is zoveel krachtiger dan welk apart label dan ook.'

**WE MOETEN NIET
WACHTEN OP PERFECT
BELEID, MAAR
GEWOON BEGINNEN
MET WAT ER NU AL
MOGELIJK IS**

Hoe geeft OCW beleidsmatig richting aan de beweging naar inclusief onderwijs?

Barbara: 'We zien inclusief onderwijs als een fundamentele opgave die raakt aan de gehele inrichting van het onderwijsstelsel. Dit vraagt allereerst om een duidelijke visie. Daarom hebben we in 2024 het beleidskader opgesteld, samen met mensen uit het veld, uit de wetenschap en met ouders en leerlingen. Daarin staat beschreven wat een inclusieve leeromgeving is: een school waar alle kinderen welkom zijn, zich kunnen ontwikkelen en erbij horen. Dat kader is geen blauwdruk, maar geeft wel richting. Het is nadrukkelijk samen ontwikkeld en wordt breed gedragen.'

'Tegelijkertijd is het goed om te benoemen dat OCW beleid ontwikkelt en voorstellen doet, maar dat de uiteindelijke besluiten over wet- en regelgeving of financiering bij het kabinet en de Tweede Kamer liggen. Wij zetten de lijn uit en geven richting, maar hebben niet altijd het laatste woord. Dat leidt soms tot verwarring in het veld, omdat men er in het veld wel vaak van uitgaat dat het ministerie van OCW 'erover gaat'. Juist daarom vinden we het belangrijk om helder te maken wat inclusief onderwijs inhoudt. Bij passend onderwijs zien we dat de term 'passend onderwijs' niet duidelijk genoeg gedefinieerd is. Wat de school passend vindt, is voor de ouders soms niet passend genoeg. Inclusief onderwijs is wel expliciet gedefinieerd. En voor de duidelijkheid: inclusief onderwijs betekent niet dat het speciaal onderwijs volledig verdwijnt. Er blijven altijd kinderen die daar het meeste baat bij hebben, maar in principe gaat binnen inclusief onderwijs ieder kind naar een school in de buurt en is daar de ondersteuning die het kind nodig heeft.'

Huub: 'Het helpt enorm dat er nu een duidelijke definitie is van inclusief onderwijs. Dat geeft houvast. Wij zijn hier al jaren bezig om dit vanuit de door ons geformuleerde visie gewoon te doen, maar het is fijn dat het nu ook landelijk wordt erkend als richting. Het kader laat ruimte voor eigen invulling, en dat is belangrijk, want elke

SIGNALEN UIT DE PRAKTIJK RESULTATEN ONDERZOEK SAMENWERKING REGULIER EN SPECIAAL ONDERWIJS

Met het beleidskader 'Met elkaar voor alle kinderen en jongeren' streeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap naar inclusief onderwijs en een inclusieve leeromgeving. Door samen te werken kunnen scholen ervoor zorgen dat meer leerlingen met en zonder beperking of ziekte samen naar school gaan. Om te laten zien hoe dat er in de praktijk uitziet, deed de Inspectie van het Onderwijs een stelselonderzoek naar de samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs.

WAT SAMENWERKING BEVORDERT

Uit het onderzoek blijkt dat een aantal factoren een belangrijke rol speelt bij het realiseren van inclusiever onderwijs:

- een gezamenlijke visie op de samenwerking;

regio, elke school, elk team is anders. Onze situatie is niet een-op-een te kopiëren; de geleerde lessen en de succesfactoren wel.'

Hoe betreft OCW de praktijk bij de ontwikkeling van beleid?

Barbara: 'We willen dat ons beleid aansluit bij wat er leeft en speelt in de praktijk. Zonder input uit de praktijk kun je geen goed beleid maken. Daarom hebben we vijf themagroepen ingericht die we om advies gevraagd hebben. Die groepen bestaan uit mensen uit onderwijs, zorg, wetenschap en beleid, en zij buigen zich over de thema's wet- en regelgeving, inclusief toezicht, ondersteuning in en om de school, het toerusten van de leraar en mindset, en de inclusieve cultuur. Zo halen we gericht input op die ons helpt het beleid verder vorm te geven. In oktober organiseren we een werkconferentie met de deelnemers uit de themagroepen en collega's van OCW en VWS. Hier gaan praktijk en beleid met elkaar in gesprek over de adviezen vanuit de verschillende themagroepen. Op die manier blijven we voortdurend leren van wat er in de praktijk gebeurt en ontwikkelen we beleid dat aansluit bij de praktijk.'

Huub: 'Ik merk in het veld dat er behoefte is aan dialoog, maar ook aan erkenning. Als professional wil je weten dat je stem meetelt, dat je ervaringen worden meegenomen in het beleid. Deze themagroepen kunnen daaraan bijdragen, mits er echt geluisterd wordt. Wat mij betreft zou dat structureel ingebed moeten worden: niet alleen ophalen, maar ook terugkoppelen wat ermee gebeurt.'

Wat is er nodig om inclusief onderwijs in de praktijk vorm te geven?

Huub: 'Ruimte, vertrouwen én samenwerking. Maar vooral het lef om het anders te doen is belangrijk. Je moet los

durven laten: het onderscheid tussen regulier en speciaal, de standaardstructuren, het idee dat alles via beschikkingen moet. Wij hebben veel geleerd door gewoon te beginnen. Door verschillende professionals onder één dak te zetten – kinderopvang, jeugdzorg, speciaal onderwijs – en het gesprek aan te gaan: wat kunnen we samen betekenen voor dit kind? Dat vraagt een andere manier van organiseren, maar ook van denken. En je moet nieuwsgierig blijven, ook als het ingewikkeld wordt. Niet wachten op 'de perfecte situatie'. Die komt nooit.'

'Eerst uitten sommige ouders zorgen over het effect op hun eigen kind. Ze vreesden dat het onderwijs zou verwateren, of dat er extra druk zou komen op leraren. Maar inmiddels zien ze dat alle kinderen baat hebben bij inclusief onderwijs.

**IN EEN INCLUSIEVE
OMGEVING LEREN KINDEREN
BETER SAMENWERKEN,
TONEN ZE MEER EMPATHIE
EN ONTWIKKELEN ZE ZICH
STERKER**

- een concreet plan van aanpak met duidelijke afspraken;
- transparante en duidelijke onderlinge communicatie;
- een breed draagvlak voor inclusiever onderwijs;
- gedeelde en geschikte huisvesting;
- voldoende kennis en vaardigheden van leraren om leerlingen met uiteenlopende ondersteuningsbehoeften goed te begeleiden.

WAAR SCHOLEN TEGENAAN LOPEN

Tegelijkertijd zijn er belemmeringen die samenwerking en inclusie bemoeilijken:

- terughoudende overtuigingen van onderwijsprofessionals over de inclusie van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften;
- onvoldoende beschikbaarheid van personeel om ondersteuning te bieden;
- verschillen in leerlingvolgsystemen, lesmethodes en jaarplanningen;
- een tekort aan structurele financiële middelen om samenwerking duurzaam vorm te geven.

ZORGEN OVER RESULTATEN EN INSPECTIEBEOORDELING

In gesprekken gaven schoolleiders van reguliere scholen aan dat zij zich zorgen maken over hoe de inspectie kijkt naar onderwijsresultaten. Ze vrezen dat het opnemen van meer leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften kan leiden tot lagere resultaten en daarmee een negatieve beoordeling. De inspectie benadrukt echter dat resultaten altijd in context worden beoordeeld: wanneer scholen kunnen aantonen dat ook leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften naar vermogen presteren, zullen lagere scores geen automatisch negatief oordeel opleveren. Scholen krijgen altijd de gelegenheid om hun resultaten toe te lichten.

Meer weten? Bekijk het rapport [‘Samenwerking regulier en speciaal onderwijs – inclusief onderwijs in de praktijk van de Inspectie van het Onderwijs’](#).

Kinderen leren beter samenwerken, ontwikkelen hun sociale vaardigheden en tonen meer empathie. Juist door die diversiteit. Je moet ook laten zien dat het werkt. Dat het niet alleen goed is voor kinderen met een beperking, maar dat alle kinderen er sterker van worden. Dat zeggen we hier ook steeds: het moet goed zijn voor álle kinderen. En als je ziet wat er dan gebeurt – hoe kinderen zich ontwikkelen, hoe teams gaan samenwerken – dan denk ik: ja, dát is onderwijs.’

Barbara: ‘Je moet het gesprek blijven voeren. Ook met ouders. Want ouders maken zich soms zorgen: “Wat betekent inclusie voor mijn kind?” Dat snap ik heel goed. Daarom is het zo belangrijk dat we laten zien: inclusief onderwijs is niet alleen goed voor kinderen met extra ondersteuning, maar voor álle kinderen. Samen leren, samen leven.’

‘En het vraagt iets van beleid. We werken daarom aan wetgeving die ruimte biedt. Maar we wachten daar niet op: met de beleidsregel inclusieve leeromgeving hebben we scholen nu al de mogelijkheid gegeven om af te wijken van regels die inclusie belemmeren. Meer dan honderd scholen doen inmiddels mee, waaronder KC Borgele. Er zijn al tientallen initiatieven gestart. En ja, we moeten ook kritisch kijken naar geldstromen. Op dit moment werken sommige financieringsregels eerder tegen dan mee. Daar willen we verandering in brengen.’

Waar lopen scholen nu tegenaan in de beweging naar inclusief onderwijs?

Huub: ‘De wil om het te gaan doen, op alle niveaus, te beginnen bij wet- en regelgevers en onderwijsbesturen. Die moeten ruimte geven en faciliteren. Ook passende huisvesting is helpend. Als je kinderen met verschillende ondersteuningsbehoeften op één plek wilt opvangen, moet die plek daar geschikt voor zijn. Toegankelijkheid, rustruimtes, ruimte voor samenwerking. Wij hebben het geluk gehad dat we een nieuw gebouw konden neerzetten. Dat heeft geholpen. Maar niet elke school zit in zo’n positie.’

Barbara: ‘Toch zie ik ook veel creatieve oplossingen. Scholen die samenwerken met een wijkgebouw, met kinderopvang of zorginstellingen. Het hoeft niet altijd groot of duur te zijn. Maar je moet wel de wil hebben om anders te kijken. En soms moet je, als schoolbestuur of gemeente, het lef hebben om een stap te zetten die niet ‘in het boekje’ staat. Denk aan scholen die een vleugel toegankelijk maken voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften, of een begane grond prikkelarm inrichten als veilige leeromgeving. Er is ook binnen de huidige wetgeving veel meer mogelijk dan men denkt.’

ALS HET NORMAAL IS DAT KINDEREN VERSCHILLEN, WORDT HET VANZELF NORMAAL DAT IEDEREEN MEEDOET

Hoe zou het onderwijs eruitzien als deze beweging écht geland is?

Barbara: 'Ik hoop dat we over een paar jaar het woord 'inclusief' niet meer nodig hebben, omdat het dan vanzelfsprekend is. Dat we dan scholen voor iedereen hebben en dat dat de norm is. Dat het beleidskader overbodig is geworden, omdat het gedachtegoed overal leeft. En dat de kinderen die ondersteuning krijgen die ze

nodig hebben zonder dat daarvoor een label of een indicatie nodig is. Inclusief onderwijs is geen eindstation, maar een beweging die we samen maken.'

Huub: 'Mijn hoop is dat we straks niet meer zeggen: dit is inclusief onderwijs. Maar dat mensen gewoon zeggen: "oh, maar dat doen we al". Dat het vanzelfsprekend is geworden dat we onderwijs zo inrichten dat iedereen meedoet.'

**PAS ALS ÁLLE
KINDEREN ERBIJ
HOREN, KUNNEN ZE
OOK ECHT VAN EN
MET ELKAAR LEREN**

Meer weten?

Meer weten over het beleid voor inclusief onderwijs of ben je benieuwd naar het beleidskader?

[Download het beleidskader van OCW.](#)

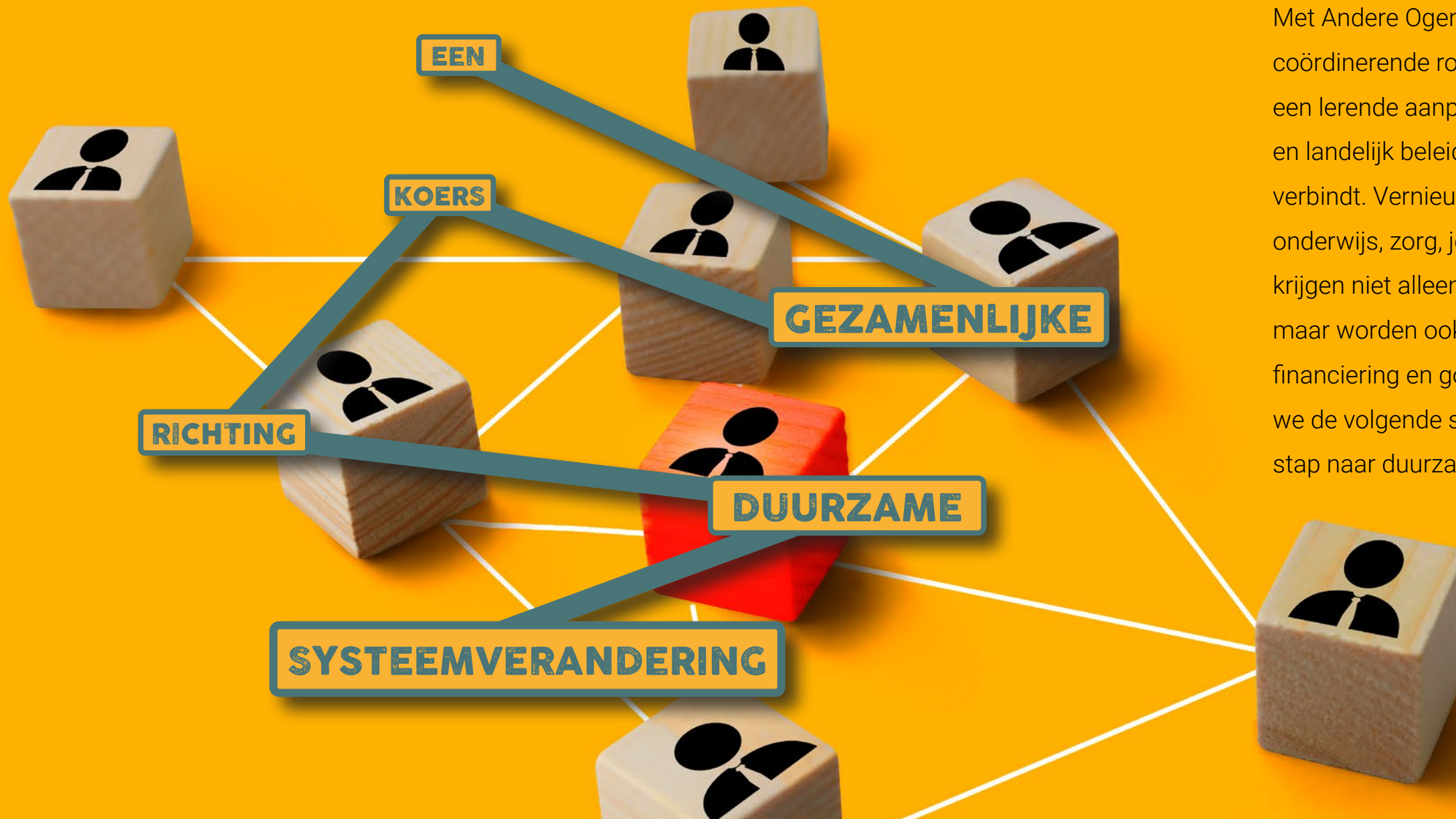
Meer weten over de beleidsregel experiment inclusieve leeromgeving?

[Lees wat deze regel precies inhoudt.](#)

Meer weten over hoe KC Borgele inclusief onderwijs vormgeeft?

[Kijk op de website.](#)

VERBINDINGSROUTE

Met Andere Ogen kreeg in 2025 een nieuwe, coördinerende rol in de Verbindingsroute: een lerende aanpak die de lokale praktijk en landelijk beleid structureel met elkaar verbindt. Vernieuwende initiatieven uit onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang krijgen niet alleen ruimte om te groeien, maar worden ook verankerd in beleid, financiering en governance. Daarmee zetten we de volgende stap in onze beweging: de stap naar duurzame verandering.

Binnen de Verbindingsroute ontwikkelen we een gezamenlijke structuur voor leren en reflectie. Samen met de ministeries van OCW en VWS, de VNG, landelijke onderwijsraden, koepelorganisaties en brancheorganisaties ontstaat een beweging die beleid, regels en financiering beter laat aansluiten bij wat kinderen, jongeren en gezinnen nodig hebben. Landelijke partijen krijgen zo inzicht in hoe het gebruik van die instrumenten kan bijdragen aan inclusief opgroeien – of hierin juist een belemmering vormt.

Een gezamenlijke leerbeweging

Een logische stap voor ons netwerk: Met Andere Ogen brengt via de Verbindingsroute de beweging in de praktijk dicht bij landelijke ontwikkelingen en zorgt dat de ervaringen van professionals, ouders en jongeren doorklinken in de landelijke overlegtafels. Daarmee komen de landelijke partijen die aan de basis stonden van het programma Met Andere Ogen uit 2019 opnieuw dicht bij elkaar én dicht bij de praktijk te staan. Onze rol is coördinerend en verbindend: we maken zichtbaar wat wél werkt en stimuleren eigenaarschap bij organisaties en beleidsmakers. Dat doen we

door verbindingen te leggen op vijf niveaus:

1. Tussen systeem en praktijk.
2. Tussen landelijke organisaties.
3. Tussen domeinen.
4. Tussen programma's en netwerken.
5. Tussen mensen en organisaties rond de gezamenlijke opgave.

Systematisch zicht op knelpunten

Werken vanuit één gezamenlijke opgave per keer: daar ligt de kracht van de Verbindingsroute. Grote en complexe vraagstukken worden zo teruggebracht tot behapbare onderdelen, waarbij we leren van elkaars perspectieven en die samen vertalen naar oplossingen die in de praktijk verschil maken. Telkens staat de vraag centraal: dragen de regels, structuren en gewoontes die we hanteren bij aan inclusief opgroeien, of zitten ze de gewenste ontwikkeling juist in de weg?

Om die vraag te beantwoorden kijken we systematisch naar waar het systeem vastloopt. Knelpunten ontstaan lang niet altijd door ontoereikende wetgeving – vaak biedt de wet al ruimte voor maatwerk, maar is die onbekend of onbenut. Ook de manier van sturen en verantwoorden kan

belemmerend werken, net als een gebrek aan samenhang in financiering of de manier waarop besluitvorming is georganiseerd en hoe erover wordt gecommuniceerd. Binnen de Verbindingsroute analyseren we de knelpunten die we signaleren steeds op deze deelgebieden of 'instrumenten' om de achterliggende oorzaak helder te krijgen^[1]

Van inzicht naar verandering

Maar de oorzaak kennen, maakt nog niet dat de knelpunten zijn opgelost. Binnen de Verbindingsroute onderzoeken landelijke partijen vanuit hun eigen rol hoe ze kunnen bijdragen aan de gezamenlijke opgave. Hiervoor is een instrumentenkoffer ontwikkeld met zes handelingsopties die richting geven aan verandering in de praktijk.

[1] Deze instrumenten zijn afgeleid van de sturingsinstrumenten van Albertjan Kruijer, van het Instituut voor Publieke Waarden (IPW). Meer informatie over deze instrumenten vind je op de [website van het IPW](#).

VERBINDINGSROUTE

Eerste opgave: sociaal netwerk versterkend werken

Op 8 juli vond de eerste werksessie plaats rond sociaal netwerk versterkend werken, de eerste opgave die de Verbindingsroute heeft opgepakt. Beleidsmakers, professionals, ouders en kennisinstellingen onderzochten samen hoe onderwijs, kinderopvang en jeugd(gezondheids) zorg kunnen bijdragen aan sterke sociale netwerken rond jonge gezinnen. Want ontmoetingen werken verrijkend en leveren daardoor bijna als vanzelf een elementaire bijdrage aan het kansrijk opgroeien en opvoeden. Toch blijkt in de praktijk dat zulke ontmoetingen en de vorming van sociale netwerken voor veel gezinnen niet vanzelfsprekend zijn. Binnen deze eerste werksessie kwamen drie knelpunten aan bod.

Kinderopvang nog geen inclusieve ontmoetingsplek: door de arbeidseis is opvang vooral toegankelijk voor werkende ouders. Gezinnen missen hierdoor een belangrijke ontmoetingsplek. Ook ontbreekt

vaak letterlijk de fysieke ruimte om elkaar te ontmoeten.

Gelijkwaardig samenwerken met ouders

lastig: ouders voelen zich niet altijd erkend als volwaardige partner. Communicatie verloopt vaak formeel en probleemgericht, waardoor wederzijds vertrouwen moeilijk groeit.

Collectief werken voelt uitzonderlijk:

ondersteuning richt zich meestal op het individu. Netwerkgerichte hulp wordt daardoor als uitzondering gezien, terwijl professionals zich bovendien vaak onvoldoende toegerust voelen om hiermee te werken.

De sessie leverde een rijke oogst op: concrete actiepunten, gedeelde inzichten en energie om samen verder te leren. Dit najaar bouwen we aan het vervolg op de sessie en delen we de opbrengsten met het netwerk.

BLIKVANGER

#KNELPUNTEN-IN-SYSTEMEN
#ONDERWIJS #JEUGDHULP #ZORG #KINDEROPVANG

AGENDEREN
BEGINT MET

LUIS-TE-REN

WAT BELEMMERT JE IN JE WERK?
WAT MAAKT SAMENWERKEN LASTIG?
WAAR LOPEN KINDEREN EN
GEZINNEN OP VAST?

WE VERZAMELEN SIGNALLEN EN GEVEN ZE
EEN PLEK AAN BELEIDSTAFELS.

DEEL JOUW ERVARING.

EERLIJKE KANSSEN VOOR IEDER KIND.
DAT WIL JIJ TOCH OOK?

onderwijs | jeugdhulp | zorg | kinderopvang
met andere
ogen

WWW.NETWERKMETANDEREOGEN.NL
MOGELIJK GEMAAKT DOOR DE MINISTERIES VAN VWS EN OCW, EN DE VNG

'Blikvangers' nieuw bij Met Andere Ogen

Digitale posters die prikkelen, de dialoog op LinkedIn op gang brengen en helpen knelpunten uit de praktijk zichtbaar te maken. Zo krijgen we samen scherper in beeld waar verandering nodig is – zowel binnen het netwerk als bij de Verbindingsroute.

INTERVIEW
INEZ VAN DER VOET

Hoe zorgen we ervoor dat álle kinderen in de buurt samen kunnen opgroeien, ook als ze niet in het reguliere of zelfs gespecialiseerde onderwijs passen? Inez van der Voet liep hier zelf tegenaan: haar zoon kon door zijn beperking niet naar school en had geen plek om met andere kinderen te spelen. Daarom bedacht ze de Klauterkooi, een speelplek waar kinderen met én zonder beperking samen kunnen ontdekken, bewegen en leren.

Inez: 'Inclusie betekent niet dat we aparte plekken creëren, maar dat we drempels wegnemen zodat iedereen mee kan doen.'

SPELEN ZONDER DREMPELS

Verbinding in de wijk met de Klauterkooi

Wat maakt de Klauterkooi zo waardevol binnen een wijkgerichte aanpak?

'Ik zie hoe belangrijk het is dat kinderen in hun eigen buurt kunnen opgroeien en spelen. Voor veel kinderen met een beperking is dat niet vanzelfsprekend. In de Klauterkooi komt de wijk samen: kinderen zonder beperking leren spelenderwijs omgaan met verschillen, kinderen met een beperking ontdekken nieuwe vaardigheden en ouders ontmoeten elkaar. Dat zorgt niet alleen voor meer speelplezier, maar ook voor meer begrip en verbinding in de buurt.'

Hoe draagt dit bij aan een sterke pedagogische basis en een inclusieve samenleving op de lange termijn?

‘Spelen is leren. In de Klauterkooi leren kinderen samenwerken, rekening houden met elkaar en durven ze nieuwe dingen te proberen. Ik zie kinderen zonder beperking die vanzelf gaan helpen of die ontdekken dat niet iedereen op dezelfde manier speelt. Kinderen met een beperking trekken zich op aan anderen en ontwikkelen vaardigheden die ze in een gespecialiseerde setting misschien niet zo makkelijk oppikken.’

‘Maar het gaat verder dan dat. Als kinderen van jongs af aan samen opgroeien en spelen, wordt diversiteit vanzelfsprekend. Ze leren niet alleen dat er verschillen zijn, maar ook hoe ze ermee om kunnen gaan. Dit bepaalt hoe ze later in de samenleving staan. Kinderen die nu samen spelen, worden de professionals en beleidsmakers van de toekomst. Als zij gewend zijn om met allerlei mensen om te gaan, is het later ook logisch om in hun werk inclusie als uitgangspunt te nemen. De vraag is dus niet alleen: hoe zorgen we nu voor een inclusieve speelomgeving? Maar ook: hoe bouwen we aan een samenleving waarin écht iedereen meedoet?’

Wat kunnen scholen en kinderopvangorganisaties hiervan leren?

‘Scholen en kinderopvang kunnen veel meer een open ontmoetingsplek voor de buurt zijn. Vaak weten scholen niet eens welke kinderen in hun wijk buiten het onderwijssysteem vallen. Mijn zoon bijvoorbeeld, had heel graag deelgenomen aan een sportdag of een sinterklaasviering, maar er was nooit een uitnodiging. Wat als scholen en kinderopvanginstellingen zich meer bewust zouden zijn van alle kinderen in hun omgeving? Kunnen ze speelactiviteiten openen voor kinderen met en zonder beperking? In Amersfoort zien we dit bij Klauterkooi gebeuren: daar werken een speciaal-onderwijsinstelling en een reguliere school samen in het gebouw waar Klauterkooi georganiseerd wordt. Kinderen komen hierdoor makkelijker met elkaar in contact. Dit soort samenwerking zou in mijn ogen normaal moeten zijn.’

Gemeenten zetten steeds meer in op samenwerking tussen onderwijs, zorg en opvang. Hoe kunnen zij bijdragen aan inclusieve speelplekken?

‘Door inclusieve initiatieven structureel in te bedden in beleid. Veel gemeenten willen graag bijdragen, maar de financiering blijft ad hoc. Dat maakt het kwetsbaar: ik moet voor iedere speelmiddag bijvoorbeeld weer kijken of de gymzaal gehuurd kan worden. Dit lijkt een detail, maar gezien ons leven met een zorgintensieve zoon kunnen we niet zomaar een datum prikken. Ook moeten wij zelf elke keer op zoek naar hulp bij het opbouwen van de zaal. Dit geeft altijd wat spanning en op lange termijn kan dit een drempel worden om met het initiatief door te gaan. In sommige gemeenten wordt een buurtsportcoach ingezet om dit soort initiatieven duurzaam te ondersteunen,

maar dat is nog lang niet overal zo. Er is een gezamenlijke verantwoordelijkheid nodig: gemeenten, scholen, sportverenigingen en ouders moeten samen kijken hoe ze inclusie in de praktijk brengen.’

Wat is jouw oproep aan professionals?

‘Maak inclusie niet ingewikkelder dan het is. Begin met kijken wat er al is. Gymzalen staan ’s avonds leeg, scholen en wijkcentra hebben speel- en ontmoetingsruimtes. Inclusie begint met bewustwording: wie zijn de kinderen die nu buiten beeld blijven? En hoe kunnen we hen betrekken? Ook als je nog niet klaar bent voor een groot project als bijvoorbeeld een Samen naar Schoolklas, kun je als school, opvang of gemeente wél al de stap zetten die klein is voor jou, maar heel groot voor het kind dat buitengesloten is. De Klauterkooi is een kant-en-klaar concept dat makkelijk uitgerold kan worden. We laten zien dat het kan—nu is het een kwestie van dóen.’

Wil je bijdragen aan een inclusieve speelomgeving of meer weten over de Klauterkooi? Kijk op klauterkooi.nl. Of neem direct contact op met [Inez van der Voet](mailto:inez@klauterkooi.nl).

KNELPUNTEN

SIGNALEREN EN AGENDEREN

HOE HET WERKT

Met Andere Ogen haalt steeds actiever signalen op uit de praktijk. Denk aan belemmeringen in beleid, versnippering van verantwoordelijkheden of knelpunten in de samenwerking. Deze knelpunten verdiepen we met experts uit ons netwerk, om ze daarna in te brengen bij bestuurders, beleidsmakers en landelijke tafels. Daar laten we zien wat niet werkt – én wat wel. Het resultaat: meer samenhang tussen wat lokaal nodig is en wat landelijk mogelijk wordt gemaakt.

Om signalen uit de praktijk te verzamelen en op de juiste plek in te brengen, volgen we een helder proces. We starten met het ophalen van knelpunten in het netwerk, toetsen of ze breed herkend worden en verdiepen ze samen met experts. Daarna kiezen we een passende vorm om de inzichten verder uit te werken en delen we de verhalen met het netwerk. Tot slot brengen we de knelpunten onder de aandacht bij landelijke tafels en koppelen we de resultaten terug. Zo ontstaat een continue wisselwerking tussen praktijk en beleid.

VAN KNELPUNT NAAR VERANDERING

“JE KUNT **GEEN GOEDE OPLOSSING BEDENKEN ZONDER OUDERS TE BETREKKEN**”

Al jarenlang zet Kathinka Bruinsma zich in voor het versterken van de pedagogische basis: het sociale netwerk rondom het kind. Wat ooit begon met kleine, lokale projecten, is nu uitgegroeid tot de landelijke Kenniswerkplaats Pedagogische Basis, waar ouders, professionals en beleidsmakers samen leren en bouwen aan sterke verbindingen rondom opvoeden en opgroeien. Een inspirerend voorbeeld van hoe inclusieve samenwerking met ouders en verzorgers – een van de ambities van Met Andere Ogen – in de praktijk vorm kan krijgen. ‘Het mooiste is dat we niets nieuws hoeven te bedenken. De oplossingen zijn er al; we moeten ze alleen zien en versterken.’

Kathinka's werk steunt op twee belangrijke pijlers: het versterken van ouders, zodat zij eigenaar worden van hun eigen vragen, en het bouwen aan een sterke pedagogische basis waarin gelijkwaardige samenwerking centraal staat. 'Het begint altijd bij de vraag: hoe kunnen we ouders ondersteunen in wat zij zelf nodig hebben om hun kinderen goed en veilig op te voeden? Als dat lukt, bouwen we samen aan een netwerk waarin iedereen zijn rol op een gelijkwaardige manier oppakt,' legt ze uit.

Van leernetwerk naar kenniswerkplaats

In 2021 richtte Kathinka het Landelijk Leernetwerk Praktische Pedagogische Basis op. Dit netwerk bracht negen gemeentes bij elkaar om te ontdekken wat lokaal al goed werkte en hoe die kennis gedeeld kon worden. 'Ik merkte dat er zoveel mooie initiatieven waren, maar dat ze elkaar vaak niet wisten te vinden,' vertelt ze. 'Door te leren met alle perspectieven – ouders, professionals en beleidsmakers – ontdekten we hoe we samen verder konden bouwen.'

In een kleine gemeente zagen ouders en professionals hoe sterk het effect was van

gezamenlijke activiteiten rondom opvoeden. 'Het bijzondere was dat ouders zelf bepaalden wat er op de agenda stond. Zo ontstond er een gevoel van eigenaarschap en wederzijdse steun.'

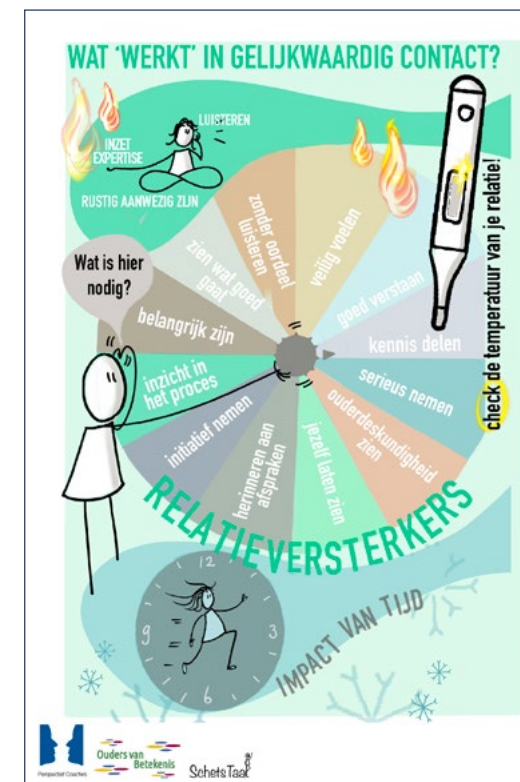
De inzichten uit het leernetwerk vormen de basis voor de Kenniswerkplaats Pedagogische Basis die Kathinka samen met Paula Speetjens in 2024 oprichtte. Daar wordt deze kennis verder gedeeld én toegepast. 'Een van de belangrijkste lessen was dat je alleen echt impact maakt door samen te leren en te werken vanuit die gelijkwaardigheid: ouders zijn de experts van hun eigen kind.'

Een verbindende rol in samenwerking

'Een sterk netwerk kan zoveel betekenen,' vervolgt ze. 'Het geeft ouders vertrouwen en maakt opvoeden makkelijker.' Toch merkt ze dat samenwerking tussen ouders, professionals en beleidsmakers niet vanzelfsprekend is. 'Je hebt iemand nodig die de lijntjes bij elkaar brengt en ervoor zorgt dat iedereen dezelfde taal leert spreken. Zonder die verbindende rol blijf je langs elkaar heen werken.'

Ook ziet ze dat er in de praktijk niet altijd genoeg aandacht is voor reflectie op die samenwerking. 'Professionals doen hun stinkende best,' zegt ze, 'maar wat me telkens opvalt, is dat er zelden wordt gevraagd: hoe gaat het eigenlijk met onze samenwerking? Zijn we nog op de goede weg? Die check is cruciaal, maar wordt vaak vergeten.' De Kenniswerkplaats speelt hierin een belangrijke rol door reflectie en leren centraal te stellen. 'Door te leren van wat werkt, kun je sneller impact maken. Je hoeft niet steeds opnieuw het wiel uit te vinden.'

Daarnaast is het betrekken van ouders op beleidsniveau essentieel, benadrukt Kathinka. 'Je kunt niet alleen praten over ouders, je moet mét hen praten. Als ik zie dat er geen ouders aan tafel zitten, dan ga ik weg.' Om beleidsmakers te ondersteunen in het versterken van deze samenwerking, ontwikkelde ze samen met ouders twaalf vragen die hen helpen hun positie te verduidelijken en een gelijkwaardige rol te krijgen. 'Denk aan vragen als: "Wil je mijn deskundigheid serieus nemen?" En: "Wil je zonder oordeel naar mij luisteren?" Door die te stellen, kunnen ouders en beleidsmakers dichter bij elkaar komen.'

Verzamelplaat 'Wat werkt in gelijkwaardig contact'. Getekend door Marjan van den Bos van Schetstaal. Benieuwd naar de twaalf vragen die hierbij horen? Neem dan contact op met [Kathinka Bruinsma](#).

Kleine initiatieven, grote impact

Naast het versterken van de samenwerking, benadrukt Kathinka de impact van lokale initiatieven op de pedagogische basis. De Kenniswerkplaats helpt gemeentes en

organisaties daarom om aan te sluiten bij wat lokaal al leeft. 'Je kunt pas echt iets veranderen als je de energie in een wijk herkent en daarop voortbouwt,' benadrukt ze. 'Het gaat erom dat je aansluit bij de kracht die er al is, in plaats van mensen van bovenaf iets op te leggen.'

Zo ontstond in een buurt onverwacht een krachtig netwerk, dankzij moeders die een WhatsApp-groep hadden opgezet om elkaar te helpen met oppasdiensten. 'Dat klinkt misschien simpel, maar de impact was enorm. Het gaf ouders ruimte om even op adem te komen en zorgde voor onderlinge verbinding. Dit soort laagdrempelige initiatieven zijn vaak het meest effectief.'

Op een voorschool in Utrecht heeft een open gesprek het standaard intakeformulier vervangen dat ouders moesten invullen als ze hun kind wilden aanmelden. Ouders krijgen nu de vraag: wat vindt u belangrijk dat wij van uw kind weten? Het effect van die vraag is zichtbaar: ouders voelen zich meer betrokken en de relatie met de pedagogisch medewerkers is aanzienlijk verbeterd. 'Het is zo'n kleine verandering, maar die maakt een groot verschil.'

In Overvecht bouwde een moeder een netwerk op dat wekelijks zestig ouders bereikt. Met enorme inzet, en helemaal zonder subsidie, slaagde zij erin anderen met elkaar te verbinden. 'Dit soort initiatieven vormt het fundament van de pedagogische basis,' legt Kathinka uit. Als we die zichtbaarder maken, kunnen we anderen inspireren om vergelijkbare stappen te zetten.'

Samen leren, samen groeien

Om de verbinding tussen ouders, professionals en beleidsmakers verder te versterken, organiseert de Kenniswerkplaats trainingen en leernetwerken om van elkaars kennis en vaardigheden te leren. 'In een veilige omgeving kan iedereen open zijn over wat wel en niet werkt,' vertelt Kathinka. 'Door met elkaar te praten en ervaringen te delen, versterken we de verbinding, ontwikkelen we een gezamenlijke taal en vergroten we de impact nog meer.'

Deze trainingen helpen professionals dan ook om beter in te spelen op de behoeften van ouders. Ook stimuleren ze ouders om actiever betrokken te zijn bij het opvoedproces. 'We hebben bijvoorbeeld

gezien dat als ouders betrokken worden bij het ontwikkelen van oplossingen, ze weer eigenaar worden van hun eigen vraag. Zo krijgen ze meer vertrouwen in hun eigen mogelijkheden. Bovendien kun je helemaal geen goede oplossing bedenken zonder ouders te betrekken.'

Een toekomst waarin iedereen meedoet

Deze gezamenlijke aanpak draagt bij aan een toekomst waarin iedereen meedoet. 'Ik streef naar een samenleving waarin ouders elkaar sneller weten te vinden en waarin kinderen kunnen opgroeien in een omgeving die hen ondersteunt,' zegt Kathinka. Haar droom? 'Dat kinderen zeggen: "Kom bij mij in de straat wonen, want hier is het leuk."'

Met de Kenniswerkplaats hoopt Kathinka deze toekomst stap voor stap dichterbij te brengen. 'Als we investeren in relaties en vertrouwen, kunnen we samen zorgen voor een sterke pedagogische basis. Niet alleen voor nu, maar ook voor de generaties die komen.'

Kathinka Bruinsma is trainer en adviseur in het ontwikkelen en toepassen van gelijkwaardig partnerschap met ouders. Meer weten? Kijk op [Kenniswerkplaats Pedagogische Basis](#) en [Ouders van Betekenis](#).

GOEDE VOORBEELDEN LANDELIJK ONDER DE AANDACHT

Met Andere Ogen neemt deel aan de Onderwijs, Zorg, Kinderopvangtafel (OZKT). Dit landelijke platform verbindt onderwijs, kinderopvang, zorg, gemeenten en de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Het doel is een gezamenlijke ambitie waarmaken: het versterken van de pedagogische basis rond kinderen en jongeren. De OZKT agendeert knelpunten, bevordert integrale samenwerking en ondersteunt beleidsafstemming tussen sectoren.

Afgelopen halfjaar bracht GGD Amsterdam de effectieve aanpak MAZL bij de OZKT in. En ging de OZKT op werkbezoek bij IKC de Vlinder in Uden, waar onderwijs en kinderopvang nauw met elkaar samenwerken.

MAZL: meer aandacht voor ziekgemelde leerlingen

Knelpunten rond ziekteverzuim

Schoolaanwezigheid en ziekteverzuim zijn geagendeerd aan de Onderwijs, Zorg en Kinderopvangtafel (OZKT), waar ook Met Andere Ogen bij aangesloten is. GGD Amsterdam presenteerde daar de aanpak Meer Aandacht voor Ziekgemelde Leerlingen (MAZL, ontwikkeld aan de hand van knelpunten die scholen en ouders ervaren: ziekteverzuim wordt vaak laat gesignaleerd, begeleiding komt traag op gang en leerlingen lopen daardoor risico op achterstand of uitval.

Een effectieve aanpak

MAZL pakt deze knelpunten preventief aan: ziekmeldingen worden vanaf de eerste dag actief opgevolgd, de school blijft in contact met leerlingen en ouders, en de jeugdarts kijkt mee als verzuim langer duurt. Zo wordt voorkomen dat problemen groter worden, neemt de kans op schooluitval af en vermindert de instroom bij jeugdhulp.

De opbrengsten zijn duidelijk:

- ouders voelen zich sterker betrokken;
- samenwerking tussen scholen, leerplicht, jeugdgezondheidszorg en samenwerkingsverbanden wordt intensiever;
- er komt beter zicht op zowel geoorloofd als ongeoorloofd verzuim;
- ziekteverzuim daalt aantoonbaar.

Van knelpunt naar wetsvoorstel

Onderzoek op andere het Lely Lyceum bevestigt de waarde van deze aanpak. Tegelijkertijd is structurele invoering lastig: MAZL valt buiten het standaardpakket van de jeugdgezondheidszorg en vraagt om aanvullende gemeentelijke financiering. Dat leidt tot verschillen tussen gemeenten. Positief is dat er nu een wetsvoorstel van OCW bij de Tweede Kamer ligt dat scholen verplicht in hun schoolplan op te nemen hoe zij ziekteverzuim signaleren en aanpakken. MAZL wordt daarin genoemd als goed voorbeeld. Ook geoorloofd verzuim, zoals ziekte, moet structureel worden bijgehouden, zodat sneller passende hulp kan worden geboden en cijfers beter te duiden zijn.

Meer weten over de aanpak MAZL?

- Meer over [schoolverzuim en de aanpak MAZL](#) – Nederlands Centrum Jeugdgezondheid
- Meer informatie over de [aanpak van de GGD Amsterdam](#)
- Meer over de methode [MAZL](#) – Nederlands Jeugdinstituut

IKC de Vlonder

IKC De Vlonder in Uden is een prachtig én krachtig voorbeeld van hoe kinderopvang en onderwijs kunnen samensmelten tot één geheel. Tijdens het werkbezoek van de Onderwijs-Zorg-Kinderopvangtafel (OZKT) op 27 mei spraken landelijke partijen en professionals met elkaar over wat er nodig is om dit soort praktijkvoorbeelden breder te ondersteunen.

Wat viel op in de praktijk?

- **De kracht van gedeeld eigenaarschap**
Kinderopvang en onderwijs vormen samen één team. Ouders en kinderen ervaren één loket; achter de schermen zoeken professionals samen naar oplossingen. Dat versterkt niet alleen de ontwikkelomgeving van het kind, maar ook het team zelf. Niemand staat er alleen voor: verantwoordelijkheid wordt gedeeld.
- **Sterk leiderschap is cruciaal** Leiderschap blijkt bepalend voor succes, maar het is ook iets wat je kunt leren en ontwikkelen.
- **De praktijk loopt voor op het systeem** Professionals vinden wegen om grenzen van financiering, wetgeving en sturing te overbruggen. Tegelijk is er behoefte aan meer continuïteit en duidelijkheid op de lange termijn: tijdelijkheid belemmert duurzame samenwerking.
- **Integraal en inclusief werken vraagt om dezelfde mindset**
De leidende pedagogische principes zijn zo sterk dat ze leiden tot meer inclusie: nauwelijks verwijzingen, nul thuiszitters en nul schorsingen. 'We laten een kind niet los': deze uitspraak van het team raakte velen. Het is precies waar het om draait: systemen moeten dienstbaar zijn aan kinderen, niet andersom.

Inclusiever samenwerken met ouders en verzorgers

Optimale ontwikkelkansen creëren voor ieder kind is de gezamenlijke opdracht van het netwerk. Inclusieve samenwerking met ouders en verzorgers is daarin onmisbaar. Zij zijn de belangrijkste mensen in het leven van een kind en kennen hun kind als geen ander. Toch blijkt die samenwerking in de praktijk niet altijd vanzelfsprekend. Het vraagt om bewuste inzet van professionals én om structurele waardering voor de ervaringskennis van ouders en verzorgers.

Op 12 juni 2025 stond het netwerk stil bij het thema: inclusieve samenwerking met ouders en verzorgers. Tijdens een online-ambassadeursbijeenkomst deelden ruim zestig ervaringsdeskundigen en professionals hun ervaringen en inzichten. Het doel: samen ontdekken hoe de samenwerking met ouders en verzorgers in de praktijk nóg beter kan.

Het Buddysysteem van oudervereniging Balans

Joli Luijckx van oudervereniging Balans presenteerde het Buddysysteem. Ouders en verzorgers van kinderen met een zorgvraag worden hierin gekoppeld aan ervaringsdeskundige buddy's. Zij bieden informatie over wet- en regelgeving, geven emotionele steun en helpen bij het voorbereiden en voeren van gesprekken met professionals.

Onderzoek laat zien dat gesprekken hierdoor rustiger en helderder verlopen, vooral bij ouders en verzorgers met Nederlands als tweede taal of minder kennis van het systeem. Buddy's worden getraind, begeleid door een coördinator en nemen deel aan intervisie. Tegelijk is het voor hen een uitdaging om grenzen te bewaken en trajecten goed af te ronden. Daarom wordt gewerkt aan een vervolgtraject waarin ouders en verzorgers die eerder een buddy hadden elkaar blijven ondersteunen.

Samenwerking vanuit ouderperspectief

Heleen Gorter, ervaringsdeskundige ouder, benadrukte waar de behoefte van ouders en verzorgers ligt in de samenwerking met professionals. Dat leverde praktische inzichten op:

- Gebruik inclusieve taal: erken wat ouders en verzorgers inbrengen en wees nieuwsgierig.
- Houd rekening met omstandigheden: zoals werktijden, andere zorgtaken en mentale ruimte.
- Erken ongelijkwaardigheid: vaak zitten meerdere professionals tegenover één ouder of verzorger. Dat vraagt om bescheidenheid en openheid.
- Erken de kennis van ouders en verzorgers: zij weten wat werkt en kennen hun kind het beste.
- Zorg voor een duidelijke taakverdeling: betrek hen bij afspraken en laat de regie zoveel mogelijk bij hen.
- Tijd voor ouders en verzorgers is tijd voor het kind: investeren in hun betrokkenheid is direct investeren in het welzijn van kinderen.

Deelnemers herkenden en waardeerden deze praktische inzichten. In het open gesprek dat volgde, deelden zij wat hen raakte: de kracht van ervaringskennis, de nadruk op samenwerking vanuit één missie en de toepasbaarheid van de tips in hun eigen praktijk.

Behoeften uit het veld signaleren bij de bron

Signaleren begint met goed naar elkaar luisteren. Studiemiddagen, webinars en intervisies zijn dé plekken waar professionals uit onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang elkaar steeds weer weten te vinden om ervaringen en kennis uit te wisselen, van elkaar te leren en zo met elkaar nieuwe stappen te zetten. Of het nu gaat om onderlinge samenwerking, inclusief onderwijs of anders opleiden: elke stap is er een die leidt tot betere ontwikkelkansen voor kinderen en jongeren.

1. STUDIEMIDDAG BRED: SAMEN WERKEN AAN INCLUSIEF ONDERWIJS

Wat betekent inclusief onderwijs in de praktijk? Hoe zorgen we ervoor dat iedere leerling de juiste kansen krijgt, en welke rol spelen docenten en schoolteams daarin?

Met die vragen gingen professionals op 14 maart 2025 in gesprek tijdens een studiemiddag in Theater de Bussel in Oosterhout, georganiseerd door Samenwerkingsverband RSV Breda, in samenwerking met Met Andere Ogen.

Inspirerende bijdragen

De middag bracht een mix van persoonlijke verhalen, praktische tips en voorbeelden uit de praktijk.

- **Melchior Wammes**, ervaringsdeskundige en lid van de Adviesraad Eigenwijsheid: *gaf als tip: laat de leerling niet los als je handelingsverlegen bent.*
- **Ismail Aghzanay**, docent van het jaar 2021: benadrukte het belang van hoge verwachtingen en van de collectieve verantwoordelijkheid van een schoolteam.

- **Plein3 van Koraal:** een onderwijs-zorgvoorziening waar jongeren (12-18 jaar) in een kwetsbare positie verder kunnen werken aan hun toekomst. Schoolleider Koert van der Linden en gedragswetenschapper Eva Brouwer lieten zien hoe een nieuwe visie op leren jongeren helpt die elders uitvallen of niet langer welkom zijn.
- **Noëlle Pameijer,** kinderpsycholoog en grondlegger van handelingsgerichte diagnostiek: pleitte ervoor om ouders in gesprekken altijd te vragen wat zij verwachten, en hen te zien als gelijkwaardige partners.
- **VoorSam@Zo:** benadrukte dat ook docenten ruimte nodig hebben om hun ervaringen en zorgen te delen als zij werken in nauwe samenwerking met zorg.

De studiemiddag bood zo een rijk palet aan inzichten en voorbeelden. Centraal stond steeds dezelfde boodschap: inclusief onderwijs vraagt om samenwerking, hoge verwachtingen en het serieus nemen van leerlingen, ouders én professionals.

Meer lezen over de opbrengsten van deze inspirerende dag? Bekijk dan het hele verslag van de [Studiemiddag Breda](#).

2. WEBINARS 'AANDACHT VOOR HET JONGE KIND EN 'OPLEIDEN EN PROFESSIONALISEREN': BOUWEN AAN EEN STEVIGE BASIS

Samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Onderwijs Netwerk Samenwerkingsverbanden (ONS), het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en het Steunpunt Passend Onderwijs (SPO) organiseerde Netwerk Met Andere Ogen dit voorjaar twee webinars over actuele thema's in beleid en praktijk. Doel was om inzichten uit te wisselen en samen te kijken hoe we met elkaar kunnen werken aan kansengelijkheid en een sterke pedagogische basis.

17 april 2025 | Aandacht voor het jonge kind

Inclusieve kinderopvang is een belangrijke stap richting kansengelijkheid en vormt de basis voor de ontwikkeling van jonge kinderen. In de praktijk blijkt dit echter een uitdaging, onder andere door knelpunten in de huidige wet- en regelgeving. Tijdens dit webinar deelden gemeenten, onderwijs- en kinderopvangorganisaties hun ervaringen met het creëren van een inclusieve kinderopvang. Het leverde waardevolle lessen op over hoe beleid en praktijk elkaar beter kunnen versterken.

11 juni 2025 | Opleiden en professionaliseren

Een sterke pedagogische basis vraagt om vakbekwame en toegeruste professionals. Maar wat betekent dat concreet voor docenten en leerkrachten in de klas? En wat vraagt dit van hun opleiding en verdere professionalisering? In dit webinar kwamen lerarenopleidingen, scholen en gemeenten samen om deze vragen te bespreken. Centraal stond hoe zij gezamenlijk kunnen bijdragen aan professionalisering die direct ten goede komt aan kinderen en jongeren.

3. INTERVISIEBIJEENKOMSTEN: INTERPROFESSIONELE SAMENWERKING IN DE REGIO

Op 22 april en 19 mei 2025 kwamen beleidsmakers en bestuurders online samen voor twee intervisiebijeenkomsten, georganiseerd door Met Andere Ogen en het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Doel was om ervaringen uit te wisselen over de uitdagingen in de regionale samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs, zorg en jeugdhulp. De bijeenkomsten gaven de deelnemers nieuwe inzichten, concrete handvatten en vooral de ervaring dat zij niet alleen staan in de uitdagingen van regionale samenwerking. Het uitwisselen van praktijkvoorbeelden en oplossingsrichtingen bood steun en inspiratie om in de eigen context verder mee aan de slag te gaan.

22 april 2025 | Elkaar vinden in een gedeelde taal

De eerste bijeenkomst draaide om de vraag: hoe zorgen we dat onderwijs, opvang en zorg elkaars taal spreken en naast elkaar blijven staan als de zorg rondom leerlingen vastloopt?

De herkenning bij de deelnemers was groot. Het belang van elkaar begrijpen en blijven steunen, juist onder hoge druk, kwam sterk naar voren. De groep dacht mee met het praktijkvraagstuk van één deelnemer en deelde voorbeelden van werkzame aanpakken. Een inspirerend voorbeeld was de inzet van doorbraakteams, waarin professionals uit verschillende domeinen samenwerken aan een gezamenlijk doel en versnippering weten te voorkomen.

19 mei 2025 | Domeinen verbinden rond de ontwikkeling van een kind

Tijdens de tweede bijeenkomst stond de vraag centraal: hoe kan ik de verschillende domeinen verbinden rondom de ontwikkeling van een kind en zijn of haar omgeving, en daarin collega's intern én extern meenemen? Deelnemers benadrukten dat verbinding niet alleen over systemen gaat, maar vooral over de mensen binnen die systemen. Er werden tips gedeeld om rollen en verantwoordelijkheden helder te maken en de samenwerking te versterken. Een aansprekend voorbeeld was het gebruik van een leiderschapskompas: een hulpmiddel waarmee leidinggevendenden vanuit een gedeelde visie richting geven en hun teams stimuleren om domeinoverstijgend te werken.

BLIKVANGER

BOEK ANJA & CHAJA

DE SCHOOL ALS FUNDAMENT

Armoede en discriminatie, prestatiedruk en sociale media, zorgen over klimaat en toekomst: alles wat kinderen en jongeren bezighoudt, komt samen op school. Begin dit jaar verscheen het boek 'De school midden in de maatschappij. Hoe bouw je samen aan een stevige pedagogische basis?' waarin Anja Verwoerd en Chaja Deen laten zien hoe scholen met hun omgeving een stevig fundament kunnen leggen dat kinderen echt verder helpt.

Het thema *versterken van de pedagogische basis* is actueler dan ooit als het gaat om ontwikkelkansen van jeugd. Volgens Anja en Chaja bleef het perspectief van scholen daarin vaak onderbelicht, terwijl onderwijsprofessionals juist een sleutelrol spelen. Zij verbinden leefgebieden en zetten in op empowerment, altijd in de context van maatschappelijke opgaven als kansenongelijkheid, diversiteit en inclusie. In hun boek belichten zij hoe steunende netwerken en een gezonde leefomgeving in en rond de school bijdragen aan kansrijk opgroeien van kinderen en jongeren.

Kansen in de omgeving benutten

Schoolteams zetten zich elke dag in om leerlingen te ondersteunen, maar de druk is groot. Vaak wordt snel doorverwezen naar individuele hulp. Anja en Chaja laten zien dat het ook anders kan. Door kansen in de omgeving te benutten – een netwerk rond gezinnen, een gezonde leefomgeving en voorzieningen dichtbij huis – ontstaat er een stevige pedagogische basis. Een basis die je samen bouwt met leerlingen, ouders, verzorgers en partners.

Het boek geeft daarbij concrete handvatten:

- praktische én wetenschappelijk onderbouwde suggesties om contextgericht te werken;
- herkenbare voorbeelden van scholen die samen met hun partners de pedagogische basis versterken;
- een heldere visie op hoe maatschappelijke opgaven een plek krijgen in het onderwijs.

De school midden in de maatschappij is een inspiratiebron voor alle onderwijsprofessionals die hun blik willen verbreden en het schoolhek openzetten: directies, teamleiders, intern begeleiders, ondersteuningscoördinatoren, mentoren en leraren. Ook biedt het krachtige handvatten voor partners in het jeugddomein die met scholen samenwerken en voor opleidingen van toekomstige onderwijs- en jeugdprofessionals. Want één ding staat vast: een stevige basis voor kinderen bouw je niet alleen, maar samen.

Ben je onderwijsprofessional en wil je ook de volgende stap zetten in het versterken van de pedagogische basis. [Bestel het boek en laat je inspireren.](#)

Over de auteurs

Anja en Chaja zijn actief betrokken bij Netwerk Met Andere Ogen. Anja denkt mee als inhoudelijk adviseur op het thema interprofessioneel samenwerken en Chaja deelt haar kennis als vertegenwoordiger van het Nederlands Jeugdinstituut.

Anja heeft haar roots in het onderwijs. Als onderwijsadviseur, orthopedagoog-generalist NVO en GZ-psycholoog (K&J) gelooft ze in de kracht van een ondersteunende omgeving rond jeugdigen en gezinnen. Ze publiceerde over interprofessionele samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Haar promotieonderzoek gaat over processen onder de oppervlakte van domeinoverstijgend samenwerken rond jeugd en gezin.

Chaja heeft ervaring als orthopedagoog in het voortgezet onderwijs en in de jeugdzorg en werkt nu bij het Nederlands Jeugdinstituut. Daar richt ze zich op het versterken van kansen, welbevinden en talenten in en rond het onderwijs. Haar overtuiging is dat positieve samenwerking tussen betrokkenen, ook op beleidsniveau, helpt bij het floreren van jeugd, gezinnen en scholen.

Hoe ziet interprofessioneel samenwerken er in de praktijk uit? En hoe kunnen we die blijvend versterken voor kinderen, jongeren en hun ouders? Met die vragen gingen drie regio's – Amsterdam, Emmen en Veenendaal – twee jaar lang aan de slag in de pilot Lerende Praktijken. Het resultaat: waardevolle inzichten, concrete handvatten en vooral een merkbare beweging richting inclusief opgroeien.

OPBRENGSTEN PILOT LERENDE PRAKTIJKEN

STARTEN VANUIT EEN GEZAMENLIJKE BEHOEFTE

Sinds 2019 heeft Netwerk Met Andere Ogen een duidelijke missie: optimale ontwikkelkansen voor ieder kind door krachtige en inclusieve samenwerking. Die ontwikkelkansen verbeteren alleen als professionals zowel onderling als over domeinen heen verbinding maken. Interprofessioneel en domeinoverstijgend samenwerken zijn – net als inclusieve samenwerking met ouders en verzorgers – dan ook niet voor niets de bouwstenen van onze aanpak.

Inclusief opgroeien als uitgangspunt

In 2023 ontstond binnen het netwerk de behoefte om een stap verder te gaan. Niet alleen praten óver interprofessioneel samenwerken, maar onderzoeken wat dit in de praktijk betekent en hoe het bijdraagt aan inclusief opgroeien. Samen met beroepsverenigingen, waaronder de BPSW, en de Hogeschool Rotterdam werd daarom de pilot Lerende Praktijken gestart.

Inclusief opgroeien betekent dat ieder kind zich veilig, gezien en gewaardeerd voelt, en gelijke kansen krijgt om te participeren,

te leren en zich te ontwikkelen. Dat vraagt om samenwerking die verder reikt dan één domein. Professionals, ouders en jongeren vullen elkaar aan en ondersteunen elkaar, met oog voor verschillen en ruimte voor passende hulp.

Al lerende doen

De pilot Lerende Praktijken bracht dit gedachtegoed in de praktijk. De regio's Amsterdam, Veenendaal en Emmen gingen twee jaar lang aan de slag met een gezamenlijke vraag: hoe versterken we onze samenwerking, ook op langere termijn? Onder begeleiding van een

projectteam en met lector Leonie le Sage als onderzoeksleider brachten de deelnemers hun situatie in kaart, formuleerden zij een plan van aanpak en gaven zij hun samenwerking een nieuwe impuls. Het uitgangspunt: al lerende doen. Co-creatie, reflectie en onderzoek liepen hierbij steeds door elkaar. Niet alleen de opbrengsten telden, maar vooral ook de beweging die merkbaar werd voor kinderen, jongeren en hun ouders.

HET ONDERZOEK: DE SAMENWERKING IN KAART

Interprofessioneel samenwerken is geen lineair proces, zo bleek uit de pilot. Het verloopt dynamisch, soms grillig, en vraagt steeds om afstemming, investeren in vertrouwen en het lef om een andere weg te kiezen als iets niet werkt. Om goed in kaart te brengen wat wel en niet werkt, maakten we in het onderzoek onderscheid tussen verschillende niveaus van samenwerking en een aantal aandachtsgebieden die op al die niveaus een rol spelen.

QUOTES: OPBRENGSTEN EN WERKZAME FACTOREN

BESTUURLIJK

"De samenwerking wordt door de gemeente goed gefaciliteerd"
- beleidsmedwerker

"Het lukt nu eerder om hulp in te zetten doordat er al overleg is en men elkaar kent – het hoeft niet eerst allemaal via de officiële route."
- Jeugdhulpverlener

RELATIONEEL

"Je voelt je hier op school welkom en gewaardeerd."
- Jeugdhulpverlener

"Ouders delen meer wat er speelt, waardoor kinderen eerder geholpen kunnen worden."
- schoolleider

PROFESSIEEEL

"Wow, ik zag zoveel nieuws bij de kinderen door de talent activiteiten."
- orthopedagoog

"Doordat we nu allen systemisch kijken naar kind en ouder, begrijpen we elkaar en kunnen we op de juiste zaken inzetten, zorgen dat het beter gaat."
- leerkracht

Facilitering en mandaat: ruimte voor samenwerking en gezamenlijke beslissingen.

Kortere lijnen tussen elkaar en meer bekendheid met elkaar: meer vertrouwen in elkaar.

Elkaars perspectief delen, elkaars taal spreken: beter afgestemde hulp.

Drie niveaus van samenwerking

Het proces van interprofessioneel samenwerken onderzochten we op drie niveaus, omdat elk niveau invloed heeft op de kwaliteit van samenwerking²:

- **Bestuurlijk:** de invloed van beleid en randvoorwaarden.
- **Relationeel:** het opbouwen van onderlinge relaties tussen professionals.
- **Professioneel:** het samen leren en ontwikkelen op inhoudelijk niveau.

Vijf aandachtsgebieden

Het samenwerkingsproces volgden we aan de hand van vijf aandachtsgebieden³:

1. **Kritisch reflecteren op samenwerken**
Zijn we onderweg nog verbonden aan onze gedeelde bedoeling? Nemen we tijd om stil te staan bij wat werkt en wat niet?
2. **Voorwaarden voor samenwerking**
Is er voldoende ruimte, tijd en ondersteuning om écht samen te werken? Hoe organiseren we gezamenlijk eigenaarschap?
3. **Het proces van samenwerken**
Hoe stemmen we af? Wie doet wat? Is er een gezamenlijke aanpak?
4. **Opbrengsten van samenwerking**
Wat merken kinderen, jongeren en ouders van de samenwerking? Draagt deze bij aan hun ontwikkeling en welbevinden?
5. **Borging**
Wat werkt, en hoe kunnen we dat behouden, ook als mensen, regels of structuren veranderen?⁴

[2] Jonkman, H., Brock, A., Britt, A., & De WinterKocak, S. (2021). Kennis versterken over de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp: Naar een nieuwe onderzoeksprogrammering. VerweyJonker Instituut.
[3] Jonkman, H., Brock, A., Britt, A., & De WinterKocak, S. (2021). Kennis versterken over de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp: Naar een nieuwe onderzoeksprogrammering. VerweyJonker Instituut.

[4] Toevoeging van: Verwoerd, 2021

OPBRENGSTEN EN TOOLS

De pilot leverde de drie Lerende Praktijken belangrijke opbrengsten op. Professionals gaven aan dat hun vertrouwen en gedeeld eigenaarschap groeiden. Ze leerden elkaars werkwijze beter kennen, spraken elkaar vaker aan en durfden vraagstukken eerder domeinoverstijgend op te pakken. Dat maakte het eenvoudiger om elkaars expertise te benutten en zo het aanbod voor kinderen, jongeren en ouders te verrijken. Elke Lerende Praktijk legde daarbij eigen accenten in de samenwerking. Tegelijkertijd werden op alle drie de niveaus – bestuurlijk, relationeel en professioneel – werkzame factoren zichtbaar die de interprofessionele samenwerking versterken.

Zes werkzame elementen van interprofessioneel samenwerken

Tijdens de pilot Lerende Praktijken vertaalden we zes werkzame elementen van interprofessioneel samenwerken naar de dagelijkse praktijk rond jeugdigen en ouders. De ervaringen uit de drie regio's werden hierbij gecombineerd met inzichten uit onderzoek. Het resultaat is een set vragen die professionals en ervaringsdeskundigen houvast biedt om samen het gesprek te voeren over hoe de samenwerking verder kan worden versterkt.

HOUVAST BIJ HET VERSTERKEN VAN SAMENWERKEN

onderwijs | jeugdhulp | kinderopvang met andere ogen
netwerkmetandereogen.nl

De afgelopen jaren leren we in het netwerk van Met Andere Ogen steeds meer over succesvolle interprofessionele samenwerking tussen de domeinen onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang. Zo weten we beter wat werkt én hebben we meer inzicht in welke factoren die samenwerking beïnvloeden. Deze factoren zijn op basis van onderzoeken, evaluaties en wetenschappelijke literatuur vertaald naar zes werkzame elementen.

Vanuit de ambitie interprofessioneel samenwerken binnen het netwerk hebben we deze werkzame elementen vertaald naar de dagelijkse praktijk van samenwerken rond jeugdigen en ouders. Onze ervaringen in de praktijk (lessons learned) hebben we hiermee gecombineerd. Het resultaat is een reeks vragen die je kunnen inspireren als je aan de slag gaat met interprofessionele samenwerking in de praktijk. Ze zijn bedoeld als houvast en om het gesprek te openen.

Zes werkzame elementen

1 Gedeelde visie en urgentie onderwijs-zorg-jeugd

- Weten we wat beter samenwerken oplevert voor jeugdigen en ouders?
- Creëren we voldoende tijd en ruimte om te investeren in samenwerken?
- Kennen we elkaars visie en praktijk op het werken met jeugdigen en gezinnen?
- Wat vinden we belangrijk in samenwerken en weten we dat van elkaar?

2 Cultuur van samenwerken

- Bouwen we aan vertrouwen in de samenwerking?
- Kennen we elkaars taken, rollen en verantwoordelijkheden (en die van ouders en jeugdigen)?
- Spreken we dezelfde taal? Welk vakjargon vraagt om verduidelijking?
- Is de visie van jeugdigen en ouders altijd ons vertrekpunt?
- Reflecteren we ook op ons eigen functioneren in de samenwerking en staan we open voor feedback?

3 Regie op de samenwerking op alle niveaus van uitvoering, beleid en bestuur

- Wie zijn bij de samenwerkende organisaties de 'kartrekkers'?
- Hebben gemeente, onderwijs, ouders en partners in het jeugddomein invloed op de samenwerking?
- Weten wij en onze samenwerkingspartners wat we verwachten van elkaar?
- Weten we wie welke beslissingen kan nemen en hiervoor een mandaat heeft?
- Borgen we wat we al bereikt hebben met een goede samenwerking?

4 Lerende cyclus: zicht op de vooruitgang

- Kennen we de beginsituatie in de samenwerking: wat gaat goed en wat kan beter?
- Formuleren we haalbare doelen in de samenwerking en volgen we de voortgang?
- Betrekken we het perspectief van professionals, ouders, jeugdigen, (in)formeel netwerk?
- Meten en volgen we (met data) het effect van samenwerken op jeugdigen en ouders?

5 Faciliterend stelsel

- Weten beleidsmakers/bestuurders wat het versterken van samenwerken vraagt?
- Faciliteren beleidsmakers/bestuurders investeren in samenwerken?
- Staan beleidsmakers/bestuurders open voor initiatieven van professionals?

6 Werken in één ecosysteem

- Investeren we ook buiten onze eigen organisatie in het versterken van samenwerken?
- Betrekken we alle partijen in het sociale en informele netwerk rond jeugdigen en gezinnen?
- Krijgen alle partijen een gelijkwaardige positie en stem in de samenwerking?

Praktische opbrengsten

Naast deze werkzame elementen leverde de pilot ook concrete producten op die andere regio's en samenwerkingen kunnen benutten:

- Een [Webinar](#) over de AVG, waarin professionals praktische handvatten kregen om zorgvuldig en effectief samen te werken met behoud van privacy.

- Een speciaal voor de pilot ontwikkelde [vragenlijst](#), gericht op de stand van zaken rond interprofessioneel samenwerken. Deze kan worden ingezet als nulmeting of tussentijdse evaluatie.
- Een [format voor een plan van aanpak](#), eenvoudig aan te passen naar de eigen situatie.
- Een [overzicht van verschillende vormen van samenwerking](#) rond jeugd en gezin.

Inspirerende afronding: webinar 'Hoe versterk je de samenwerking rond jeugd?'

De afronding van de tweejarige pilot werd gemarkeerd met het webinar 'hoe versterk je de samenwerking rond jeugd?' met als thema interprofessioneel samenwerken. Onderzoeksleider Leonie le Sage en inhoudelijk adviseur Anja Verwoerdt gaven daarbij onder leiding van netwerkregisseur Vera Naber een toelichting op de opzet en opbrengsten van de pilot. Ook deelden de deelnemers uit de Lerende Praktijken hun ervaringen. Twee jonge Haagse stadsdichters benadrukten op hun eigen manier een belangrijk uitgangspunt van het netwerk Met Andere Ogen: dat kinderen en jongeren zelf actief mee kunnen denken over wat zij nodig hebben.

Nieuwsgierig? Kijk het webinar terug en laat je inspireren.

70

MET ANDERE OGEN DOEN MAGAZINE

MET ANDERE OGEN DOEN MAGAZINE

TERUG NAAR INHOUD

71

De lerende beweging voortzetten

Deelnemers uit deze pilot zijn ambassadeurs en kennisdragers binnen het netwerk Met Andere Ogen. Ook na de afronding van de pilot blijven we investeren in het verbinden van lokale opbrengsten met regionale en landelijke initiatieven. De inzichten worden bovendien wetenschappelijk geduid door lectoren van Hogeschool Rotterdam. Samen met de uitkomsten van de afsluitende evaluaties van de Lerende Praktijken in het najaar van 2025 delen we binnen ons netwerk hoe deze lessen in de praktijk benut kunnen worden.

Het netwerk investeert daarnaast in een stevige infrastructuur om kennis te delen, onder meer via het Platform Vakmanschap. Hier worden de tools die in de pilot zijn ontwikkeld beschikbaar gesteld en kunnen onderwijs- en jeugdprofessionals hun ervaringen uitwisselen. De lerende beweging rond interprofessioneel samenwerken vraagt blijvende aandacht, tijd en ruimte voor reflectie. Maar bovenal vraagt het om het vertrouwen dat écht samenwerken leidt tot betere kansen voor kinderen en jongeren.

Uitgelicht: de drie Lerende Praktijken

De drie Lerende Praktijken zijn verschillend in opzet, maar hebben één gezamenlijk doel: interprofessioneel samenwerken versterken om de ontwikkelkansen van kinderen en jongeren te vergroten. Iedere praktijk geeft daar een eigen invulling aan. Toch zien we bij alle drie dezelfde beweging: drempels wegnemen, vertrouwen opbouwen en ondersteuning zo dichtbij mogelijk organiseren.

Amsterdam | Stichting Orion

Stichting Orion brengt jeugdhulp letterlijk de school in. Met steun van de gemeente worden administratieve drempels weggenomen, zodat hulpverleners op school aanwezig kunnen zijn. Dit maakt ondersteuning voor leerlingen laagdrempelig en direct toegankelijk, zonder lange aanmeldprocedures of wachttijden. Omdat deze manier van werken veel vraagt van professionals, is er ook aandacht voor hoe zij hun werk ervaren en hoe ze elkaar kunnen steunen.

Emmen | VoorSam@Zo

VoorSam@Zo zet onderwijs- en gezinscoaches samen in één team rondom gezinnen. Ouders hoeven hierdoor niet meer naar verschillende loketten; vragen kunnen direct en dichtbij besproken worden. De samenwerking kenmerkt zich door korte lijnen, laagdrempelig contact met ouders en een focus op normaliseren in plaats van problematiseren. Dit werkt preventief en versterkt de relatie tussen gezin en school. Preventief werken blijkt de sleutel tot meer rust en vertrouwen.

Veenendaal | Basisscholen en Veens Welzijn

In Veenendaal werken drie basisscholen samen met Veens Welzijn aan het versterken van de pedagogische basis. Veens Welzijn verbindt wijkcoaches, jongerenwerkers en vrijwilligers in de wijken en stimuleert zelfredzaamheid en verbondenheid. Tegelijkertijd investeren onderwijs- en jeugdprofessionals in nauwere samenwerking met ouders, wijkteams, maatschappelijk werk en de GGD. Zo ontstaat een stevig netwerk rond de scholen. Het welbevinden van kinderen, jongeren en gezinnen fungeert daarbij als verbindende factor.

IN GESPREK MET

VERA NABER & RENÉ PEETERS

“Deze
beweging is
een olievlek
die uiteindelijk
iedereen zal
bereiken”

Met Andere Ogen is inmiddels bezig aan het zevende jaar. Voor 2025 werd een nieuwe subsidie met de ministeries van OCW en VWS afgesproken voor nog eens drie jaar. ‘Het is een erkenning dat dit een beweging is die niet zomaar meer zal verdwijnen’, zegt netwerkgeregisseur Vera Naber. We ontmoeten haar voor een tweegesprek met René Peeters, ervaren (school)bestuurder en oud-wethouder in Almere. Hij stond aan de wieg van de beweging met zijn rapport Mét Andere Ogen uit 2018.

‘Maar de kiem ligt al veel eerder’, vertelt hij, ‘in de tijd dat ik wethouder was in Almere. We waren bezig met de voorbereidingen voor de Transitie Jeugdzorg van 2015 en hadden bedacht: kunnen we niet op een heel andere manier gaan kijken? Kunnen we de plek waar mensen werken niet zo inrichten dat alle functies daar samenkomen: onderwijs, jeugdhulp, psychologische zorg, et cetera. We zijn begonnen bij het speciaal basisonderwijs, door orthopedagogen en andere professionals in die scholen te plaatsen, gefinancierd vanuit jeugdmiddelen. En zo bouwden we het verder uit. Onze aanpak trok de aandacht, de PO-Raad pakte het op en ik werd gevraagd een advies uit te brengen over hoe de verschillende domeinen rond onderwijs en jeugd beter kunnen samenwerken, zonder iets nieuws te bedenken, maar door samen te voegen wat er al leeft bij iedereen die betrokken is. Daar zijn de zeven adviezen van Met Andere Ogen uit voortgekomen.’

René: ‘Er werd een projectteam aangetrokken, onder leiding van Marijke Andeweg, om de adviezen in de praktijk te gaan brengen. Dat werd de Aanpak Met Andere Ogen. Zelf trok ik door het land om presentaties te geven – wat ik overigens nog steeds doe. Ik merkte overal: de adviezen worden echt omarmd. Dit moeten we gewoon gaan doen, vond iedereen! Inmiddels is de aanpak een netwerk, onder leiding van Vera, en is de beweging die in gang is gezet onomkeerbaar. Overal in het land zijn mensen hiermee aan het werk: samenwerken vanuit verschillende disciplines, vanuit het belang van het kind. Men wil dit. En nu staat als stip op de horizon in 2035: inclusief onderwijs. Om tot de noodzakelijke cultuurverandering te komen, is deze beweging heel belangrijk.’

Anders organiseren

René geeft een voorbeeld van hoe we het nu vaak organiseren, en waarom dat niet altijd goed werkt: ‘Ik ben eens in een klas geweest met dertien 11-, 12-jarige jongens, op een cluster-4-school, voor kinderen met wat je noemt ‘problematisch gedrag’. Ze worstelen allemaal op dezelfde manier met hun gedrag, en worden bij elkaar in de klas gezet. Daar staat dan één juffrouw voor van een jaar of 26, met een assistent, een fantastische juffrouw, maar het klopt natuurlijk niet. Als je twee mensen die druk zijn bij elkaar in een hokje zet, dat gaat niet goed, daar word je niet rustiger van, laat staan wat er gebeurt als je er dertien bij elkaar zet.’

‘Dat is precies waar het om gaat’, zegt Vera. ‘We kunnen deze kinderen bijvoorbeeld ook verdelen over andere plekken, met behoud van het geld dat deze vorm van ondersteuning met deze juf kost. We kunnen ervoor zorgen dat de juf haar expertise mag delen met anderen binnen de school. We kunnen beschikkingen en schotjes weghalen, en de middelen breed gaan inzetten. Dan kun je regelen dat deze kinderen op een andere manier worden opgevangen en geholpen. De sleutel zit in anders kijken, met andere ogen. Wat gebeurt er bijvoorbeeld als je de professionals de ruimte geeft? Dat blijkt iedere keer weer een van de succesfactoren. Totdat je op de wet- en regelgeving stuit en de Inspectie op de stoep hebt staan. Veel scholen worstelen daarmee. Heb je de inspecteur mee, dan gaat het goed, die verhalen zijn er ook, zeker als je de Inspectie er vanaf het begin van het traject bij betrekt.’

De plek der moeite

René: 'Het helpt altijd, ook voor de Inspectie, als je een goed verhaal hebt. En je moet, om met Harry Kunneman te spreken, emeritus-hoogleraar humanistiek aan de Universiteit voor Humanistiek, de 'plek der moeite' niet uit de weg gaan. In ons geval betekent dat: verplaats je in een leerkracht, een directeur, een schoolbestuurder die zegt: ieder jaar begin ik met 25 à 30 kleuters, en dan komt er een kind bij dat verstrekt onhandelbaar is. Het kind begint met potloden te steken, stoelen door het lokaal te gooien. Er ontstaan onveilige situaties.

'En dan komen wij met ons verhaal over inclusie. De kunst en de kracht van het netwerk is om juist ook naar die mensen te luisteren en met elkaar te kijken: wat is ervoor nodig om het toch voor elkaar te krijgen? We hebben de neiging om uit te gaan van goede voorbeelden, van mensen die willen, van mensen die kunnen. Maar om een volgende stap te kunnen zetten, moeten we ook heel goed kijken naar voorbeelden van situaties die echt klemmend zijn. Wat is er in die situaties nodig? Dan blijkt al heel snel dat ook daar mooie voorbeelden van zijn.'

Prestatiemaatschappij versus inclusieve samenleving

Wat de beweging belemmert is dat er, naast de wens om te komen tot een meer inclusieve samenleving, ook sprake is van prestatiedruk: we willen dat kinderen zo hoog mogelijk scoren

op de 'basisvaardigheden' en sorteren ze al heel vroeg uit, naar de mate waarop ze hoger of lager scoren. De vraag lijkt gerechtvaardigd of het wel samen kan: een inclusieve samenleving én een prestatimaatschappij? Moeten we niet kiezen voor het een of het ander? Hoe ga je om met dat spanningsveld als je op weg wilt naar inclusie?

WIJ WILLEN DAT KINDEREN ZICH NAAR VERMOGEN KUNNEN ONTWIKKELEN. DAT ZE DAT NU VAAK NIET GOED KUNNEN, HEEFT TE MAKEN MET HET AFREKENEN VAN KINDEREN.

René: 'Het klopt dat we inclusief onderwijs belijden, maar in de praktijk ons binnen het onderwijs toch vooral richten op de prestaties. Dat wil zeker niet zeggen dat wij, vanuit Met

Andere Ogen, niet voor goede prestaties zijn. Daar zijn we enorm voor. Wij willen dat kinderen zich naar vermogen kunnen ontwikkelen. Dat ze dat nu vaak niet goed kunnen, heeft te maken met het afrekenen van kinderen. We zouden kinderen minder moeten afrekenen en meer kunnen stimuleren. Een kind is van nature nieuwsgierig. Ieder kind is op een gegeven moment toe aan lezen, is toe aan schrijven, alleen niet allemaal op hetzelfde moment. Daar zou je je organisatie op in moeten richten, dat het kind altijd op het juiste moment de juiste vervolgstap kan zetten. We moeten een kind niet afrekenen als het de gewenste vervolgstap nog niet kan of wil zetten.'

Vera: 'Onze boodschap is inmiddels ook breder, en raakt ook andere domeinen. Wij richten ons op de ontwikkelkansen van ieder kind. Het gaat daarbij niet meer alleen over de school, maar ook over de wijk, over de gemeente, over het hele 'ecosysteem'. Je zou het ook de gemeenschap kunnen noemen, de basis waarin kinderen opgroeien. Met mijn komst is het programma een netwerk geworden, dat was mijn opdracht. Daarmee stimuleer je meer het bottom-up denken, denken vanuit de praktijk. Bij onze bijeenkomsten werken we steeds vanuit hetzelfde stramien: hebben we alle perspectieven aan tafel? Want met alleen het onderwijs, met alleen de gemeente, kom je er niet. Alle partijen werken vanuit dezelfde ambitie: door beter samen te werken denken we de ontwikkelkansen van kinderen te kunnen verbeteren.'

onderwijs | jeugdhulp
zorg | kinderopvang
met andere
ogen

VAN NETWERK NAAR
BEWEGING
VAN VERBINDING NAAR
VERVNDERING

LET'S GO!

Praktijk en beleid verbinden

Wat Met Andere Ogen heeft bereikt in zeven jaar? Vera: 'Allereerst denk ik dat we het belang van deze beweging hebben verder gebracht. We hebben de urgentie op de agenda weten te houden en we hebben de bekendheid weten te vergroten, zodat de olievlek zich kon verspreiden. Ik kreeg het gevoel dat er een soort bloemkool aan het groeien was, met allemaal mooie roosjes die weer verder groeiden. Wij komen faciliteren, maar we nemen het niet over. We zijn nu op een mooi nieuw schakelpunt, waarbij we de kracht die we voelen in het netwerk weer meer naar de ministeries gaan brengen. Onze boodschap is ondersteunend aan meerdere opgaven waarvoor we staan, niet alleen in passend onderwijs, maar ook in inclusief onderwijs en in de Hervormingsagenda Jeugd. Wat we ophalen uit ons groeiende netwerk sluit goed aan bij de grote agenda's die landelijk spelen.'

'Op de ministeries en bij de VNG zijn ze blij met ons verhaal, omdat ze kan helpen bij het verwezenlijken van hun agenda's. De vraag komt nu steeds vaker: zeg het ons, vertel ons aan die landelijke bestuurstafels wat jullie horen in de praktijk. Kunnen jullie ons helpen de vertaalslag te maken naar wat die leerkracht nu eigenlijk van ons vraagt? Wat kunnen wij op landelijk niveau anders doen, welke belemmeringen kunnen we wegnemen en waar kunnen wij leren? Het is een van de redenen waarom we opnieuw subsidie hebben gekregen vanuit de ministeries om deze beweging te continueren, voor in ieder geval weer drie jaar, met als specifieke vragen: wat speelt er in de praktijk? Wat zijn de goede voorbeelden? Wat zegt de professional? En wat betekent dat dan zo concreet mogelijk voor het beleid in Den Haag?'

Regionale impact en minder thuiszitters

Als oud-politicus weet René dat volksvertegenwoordigers graag willen weten wat de concrete resultaten zijn. Wat heeft het precies opgeleverd? En hij weet ook dat volksvertegenwoordigers iedere vier jaar weer wisselen, en je steeds weer opnieuw je verhaal moet vertellen - het 'heipaaleffect' noemt hij dat: je moet op die paal blijven slaan om hem stevig de bodem in de krijgen. Hoe gaat Met Andere Ogen hiermee om, wil hij graag van Vera weten.

'Het laten zien van harde resultaten is inderdaad soms lastig', zegt Vera. 'Wat we meetbaar hebben bereikt, is het terugdringen van het aantal thuiszitters in verschillende regio's. Daarnaast hebben we de ministeries proberen mee te nemen in de impact die de beweging heeft op met name het regionale niveau. Door te laten zien: wat gebeurt er nou als je met zo'n regio aan de slag gaat? Daar zit het resultaat, en dat is lastig om in getallen te vangen. Het gaat om nieuwe verbindingen die gelegd worden, kansen die gezien worden in tegenstelling tot daarvoor. Er ontstaat daardoor ook meer openheid op landelijk niveau om hierin te leren. Dat vertaalt zich er inmiddels in dat wij in de landelijke leeropgave een coördinerende rol krijgen. Dat is een hele mooie stap. Het echte lobbywerk bij Kamerleden is meer iets voor de belangenorganisaties. Vanuit een netwerkorganisatie zoals de onze is dat lastiger.'

IK WIL VOORAL DE VERBINDINGEN BINNEN HET NETWERK ZELF MEER BESTENDIGEN.

Sterke relaties en verbindingen

Zijn er ook dingen die niet gelukt zijn in de afgelopen zeven jaar? Vera:

'Soms is er een regio waar het niet zo lekker loopt, waar het elkaar vinden niet zo makkelijk gaat. We willen steeds dat alle verschillende perspectieven en domeinen elkaar vinden in een gezamenlijk doel.

Ze hoeven het niet per se eens te zijn, maar ze moeten samen willen optrekken. Soms lukt dat gewoon niet, het komt niet tot stand. Hoe het komt, ligt aan meerdere factoren: ze zijn te druk met andere zaken, ze zien niet het belang van zo'n positieve beweging, of ze zijn te 'blauw', denken te veel in de bestaande structuren. Ze zeggen: wat hebben mijn leerkrachten hier morgen aan? Negen van de tien keer is er ook 'gedoe', vaak politiek of gaat het om macht: wie is de baas? Meestal zit het op de relatie. Daar zou je dan eigenlijk veel tijd in moeten investeren, maar dat moeten ze vooral zelf doen, vanuit het besef: deze beweging is een olievlek die uiteindelijk ook ons zal bereiken.

En de wensen en ambities voor de komende jaren? Vera: 'Ik wil op een passende manier op alle niveaus ons netwerk in gaan zetten. Ik wil actieve leden binnen het netwerk meer in het zonnetje zetten, en als experts meer betrekken en bevragen, als een soort expertpool. Er zijn ook mensen binnen het netwerk op academisch niveau bezig met onderzoek, onze 'kenniskanjers' die aan het promoveren zijn, zoals Astrid Ottenheym, Anja Verwoerd en Tina van Wouw. Die mensen verdienen het om elkaar te kunnen ontmoeten. Dan gaat het bruisen. Verder hebben we de lokale en regionale bestuurders behoorlijk aan ons weten te verbinden. Die wil ik ook als groep, als een ambassadeursnetwerk van bestuurders, meer met elkaar verbinden. Ik wil dus vooral de verbindingen binnen het netwerk zelf meer bestendigen.'

INSPIRATIEBANK

In onze inspiratiebank vind je een rijke verzameling tools, praktijkvoorbeelden, onderzoeken en andere bronnen die je kunnen inspireren om met andere ogen te kijken naar onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang. Een greep uit wat er in en om ons netwerk het afgelopen jaar is ontwikkeld.

Om direct te downloaden HANDIGE TOOLS EN HANDREIKINGEN UIT HET NETWERK

DOWNLOAD

Handreiking 'Ruimte geven aan de opgave'

Om optimale ontwikkelkansen voor ieder kind mogelijk te maken, is samenwerking over domeinen heen onmisbaar. Maar dat gebeurt zelden vanzelf. In de praktijk staan afdelingen, regels en taakverdelingen vaak centraal – niet de opgave. Organisaties zijn meestal niet ingericht op samenwerken voorbij hun grenzen. Dat vraagt om ander leiderschap: netwerkleiderschap! Om mensen die spanning durven toelaten tussen het organisatiebelang en het maatschappelijk belang. En die ruimte maken om het écht anders te doen. Wil je meer weten wat samenwerking van jouw leiderschap vraagt?

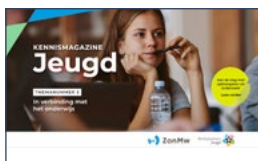
[DOWNLOAD](#)

Samenwerkingsgids 'Een stevige pedagogische basis'

Hoe sterker de pedagogische basis, hoe beter kinderen en jongeren om kunnen gaan met de uitdagingen en vragen die bij opgroeien horen. De samenwerkingsgids helpt beleidsmakers van gemeenten, kinderopvang, onderwijs, welzijn, jeugdwelzijn en gezinnen bij het versterken van de pedagogische basis.

De samenwerkingsgids is opgemaakt als een reisgids met 9 stappen, zoals het vormen van een gezamenlijke visie, weten wie je nodig hebt, het aanbrengen van structuur in de samenwerking en het vasthouden van de energie. Elke stap ondersteund met praktijkvoorbeelden, actuele regelgeving, concrete stappen die je zelf kunt zetten, inzichten uit onderzoek en bruikbare handreikingen en reflectietools.

De [publicatie](#) is een samenwerking van de VNG, Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang, PO-raad, VO-raad, MBO-raad, Jeugdzorg Nederland, Sociaal Werk Nederland, ONSwv en Met Andere Ogen.

[DOWNLOAD](#)

Kennismagazine Jeugd 'In verbinding met het onderwijs'

Eén van de adviezen uit de Hervormingsagenda Jeugd is duidelijk: versterk de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs. De commissie-Van Ark benadrukt dat een integrale aanpak – samen met scholen, ouders en andere betrokkenen – effectiever is dan jeugdzorg alleen. In de derde editie van het kennismagazine delen de regionale kenniswerkplaatsen jeugd inzichten uit onderzoek naar die verbinding: hoe kun je, juist in en via het onderwijs, passende ondersteuning bieden aan kinderen, jongeren en gezinnen? Met praktische voorbeelden, vernieuwende werkwijzen en toepasbare tools biedt dit magazine inspiratie voor iedereen in het jeugdveld. Lees het online Kennismagazine.

Kennisdossier 'De kracht van regionale samenwerking'

Hoe zorgen we ervoor dat ieder kind de juiste ondersteuning krijgt, ook als dat binnen de schoolmuren niet vanzelf gaat? In het nieuwe kennisdossier van Zorg in Onderwijs Inzicht vind je inspirerende praktijkvoorbeelden, slimme tools en innovatieve samenwerkingen. Met voorbeelden uit Noordwest Veluwe, Apeldoorn, Deventer, Kampen, Lelystad en Zwolle laten we zien wat er mogelijk is als je samen durft te pionieren.

[DOWNLOAD](#)

Handreiking 'Op weg naar inclusieve kinderopvang'

In opdracht van de ministeries van SZW, OCW en VWS stelde Sardes de handreiking 'Op weg naar inclusieve kinderopvang op'. Deze bundelt inspiratie, praktijkkennis en concrete handvatten om lokaal een dekkend aanbod te organiseren.

Er is veel urgentie, maar een specifiek landelijk kader ontbreekt. Daardoor ontstaan overal initiatieven om kinderen binnen de reguliere opvang te houden, vaak onder de gemeentelijke vlag. Sardes bracht die initiatieven samen, voegde feitelijke kennis toe en maakte er een bruikbaar geheel van.

[DOWNLOAD](#)

Handreiking 'Onderwijs buiten de schoolmuren'

Onderwijs buiten de schoolmuren gaat over initiatieven waarbij leren plaatsvindt in een niet-reguliere setting, zoals onderwijszorgarrangementen, zorgboerderijen of afstandsonderwijs. Deze handreiking van WEL in ontwikkeling laat zien hoe je met partners uit jeugdhulp, sport en cultuur een integrale aanpak kunt realiseren die kinderen écht verder helpt. Download de handreiking Onderwijs buiten de schoolmuren.

[DOWNLOAD](#)

Methodiek
systematisch
leren: samen naar
praktijkgericht
beleid

DOWNLOAD

Methodiek Systematisch leren 'samen naar praktijkgericht beleid'

Beleid dat werkt, begint bij signalen uit de praktijk. Maar hoe vertaal je die naar concreet beleid? De methodiek Systematisch leren van Platform Sociaal Domein helpt signalen selecteren, verdiepen en uitwerken: situaties waarin wet- en regelgeving anders uitpakt dan bedoeld, of waarin hiaten zichtbaar worden.

Afwegingskader 'Onderwijs-Jeugdhulp Stichtse Vecht'

In Stichtse Vecht is een praktisch en toepasbaar afwegingskader ontwikkeld voor samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Dit biedt helderheid – juridisch én praktisch – en voorkomt vertragingen doordat verantwoordelijkheden snel duidelijk zijn. Een waardevolle stap in het beter organiseren van ondersteuning.

DOWNLOAD

DOWNLOAD

Magazine 'Zorg in Onderwijstijd toekomstbestendig maken'

Het organiseren en financieren van zorg voor kinderen en jongeren met complexe ondersteuningsbehoeften in het (gespecialiseerd) onderwijs blijft uitdagend. In het online magazine van het NJi 'Zorg in Onderwijstijd toekomstbestendig maken – Oplossingslabs 2025' delen we opbrengsten uit de Oplossingslabs: ervaringsverhalen, praktijkvoorbeelden en lessen uit verschillende regio's.

Dit magazine bundelt inzichten uit fysieke bijeenkomsten en biedt inspiratie om zorg in onderwijs eenvoudiger, collectiever en toekomstbestendiger te organiseren.

Wegwijzer 'Mentaal Kapitaal'

Steeds meer jongeren ervaren schoolstress en prestatiedruk, met groeiend schoolverzuim als gevolg. De Wegwijzer Mentaal Kapitaal is een online tool die scholen helpt om het gesprek over welbevinden aan te gaan én praktische stappen te zetten voor verbetering. Margot Peeters, universitaire hoofddocent (UU), zoekt middelbare scholen die samen met haar de Wegwijzer willen doorlopen binnen het project Mentaal Kapitaal.

DOWNLOAD

**MEER INSPIRATIE OPDOEN?
BEKIJK DE INSPIRATIEBANK OP ONZE WEBSITE.**

INSPIRATIEBANK

PARTNERS EN SAMENWERKINGEN

Samenwerkingspartners

Met Andere Ogen werkt nauw samen met kernpartners als het [Steunpunt Passend Onderwijs](#), het [Nederlands Jeugdinstituut](#), de [Vereniging van Nederlandse Gemeenten](#), het [OZJ](#), [Overkoepelend Netwerk Samenwerkingsverbanden](#). Daarnaast werken we nauw samen met organisaties als de onderwijsraden, [Onderwijsconsulenten](#), [Gedragswerk](#), [IederIn](#), [BPSW](#), het [Platform Sociaal Domein](#), [Divosa](#) en diverse jongeren- en ouderorganisaties. Deze partners spelen een cruciale rol in het versterken van de pedagogische basis voor kinderen en jongeren.

Wetenschappers en onderzoekers

Met Andere Ogen werkt samen met wetenschappers en experts als [Rob Gilsing](#), [Tina van Wouw](#), [Anja Verwoerd](#), [Peter de Vries](#), [Astrid van der Kooij](#), [Ingrid Paalman-Dijkenga](#) en [Astrid Ottenheym-Vliegen](#). Deze samenwerking versterkt de wetenschappelijke basis van onze activiteiten en bevordert kennisuitwisseling binnen het netwerk. Daarnaast werken we nu enige tijd samen met ZonMw en NRO om een goede verbinding te maken tussen de wetenschap en de praktijk.

Verbindingsroute

Met de Verbindingsroute, een initiatief van de Onderwijs Zorg Kinderopvang Tafel, streven we naar betere samenwerking tussen onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang. Dit gebeurt in samenwerking met 26 koepelorganisaties, waaronder de ministeries van VWS en OCW. Met Andere Ogen speelt hierin een verbindende en coördinerende rol door netwerken te versterken en leerprocessen tussen de verschillende sectoren te faciliteren.

Opdrachtgevers

Onze activiteiten worden mogelijk gemaakt door onze opdrachtgevers. Dit zijn het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

#KNELPUNTEN-IN-SYSTEMEN
#ONDERWIJS #JEUGDHULP #ZORG #KINDEROPVANG

WAT ALS WE KINDEREN NIET LATEN STRUIKELEN OVER SCHOTTEN IN SYSTEMEN TIJD VOOR ECHTE SYSTEEM- VERANDERING

EERLIJKE KANSSEN VOOR IEDER KIND.
DAT WIL JIJ TOCH OOK?

onderwijs | jeugdhulp
zorg | kinderopvang
met andere
ogen

WWW.NETWERKMETANDEREOGEN.NL
MOGELIJK GEMAAKT DOOR DE MINISTERIES VAN VWS EN OCW, EN DE VNG

COLOFON

Redactie: **Claudia Ruigendijk**

Concept en vormgeving: **Duncan Baumbach**

Met Andere Ogen is

Vera Naber, netwerkgereguleerder

Jazz van Strijland, netwerkadviser

Alice Brouwer, netwerkadviser

Aukje de Ruijter, netwerkadviser

Elsemiek Piepers, netwerkadviser

José Leeuwenkamp, communicatieadviseur

Barbara Bulten, senior communicatieadviseur

Richard Stuivenberg, tekstschrijver

Claudia Ruigendijk, tekststrategie en -uitvoering

Duncan Baumbach, multimediastrategie en -uitvoering

Anja Verwoerd, beleidsadviseur

Maike Zunderdorp, senior beleidsadviseur

Kay Rainford, netwerkadviser

SLUIT JE AAN BIJ DE BEWEGING

Netwerk Met Andere Ogen is een beweging van professionals, beleidsmakers, ouders, jongeren, bestuurders en directies die betrokken zijn bij onderwijs, zorg, jeugdhulp en kinderopvang. Als lid maak je deel uit van een groeiende beweging die zich inzet voor inclusieve samenwerking rond kinderen. Je krijgt toegang tot kennis, ervaringen en mensen die je verder helpen in jouw werk. Het regiebureau verbindt lokaal met landelijk, en ondersteunt je om wat jij ziet en doet zichtbaar te maken.

ZO KUN JIJ MEEDENKEN, MEEPRATEN EN MEEDOEN

1. **Stel je vraag:** Met Andere Ogen helpt je graag verder en denkt met je mee.
2. **Ontmoet elkaar:** kom met elkaar in contact door deel te nemen aan activiteiten en wissel kennis en ervaringen uit.
3. **Praat mee:** leer van en met elkaar in onze online community en wissel kennis en ervaring met deskundigen.
4. **Leer van anderen:** maak gebruik van praktische instrumenten, inspirerende voorbeelden en waardevolle kennis uit praktijk, beleid en wetenschap.
5. **Agendeer knelpunten:** breng vraagstukken uit jouw praktijk via het netwerk in op de juiste plek.
6. **Inspireer anderen:** deel je behaalde successen en geleerde lessen op de website om anderen te inspireren en promoot je events in onze agenda.

**MEER WETEN OF LID WORDEN? KIJK OP
NETWERKMETANDEREOGEN.NL
EN SLUIT JE AAN.
DENK MEE | PRAAT MEE | DOE MEE**

onderwijs | jeugdhulp
zorg | kinderopvang
met andere
ogen